

САВЕЗ ПЧЕЛАРСКИХ ОРГАНИЗАЦИЈА ЦРНЕ ГОРЕ

ПЧЕЛАРСТВО

2024.
зелена
матица

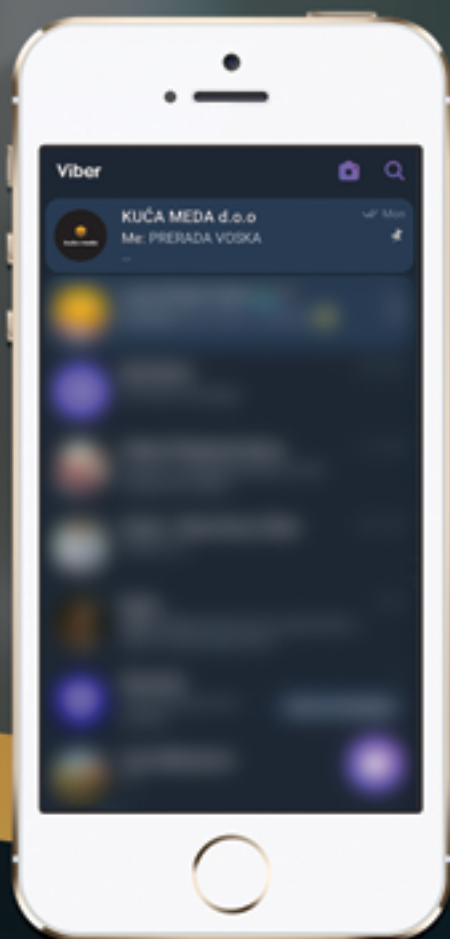

број
269

година XXI * подгорица, септембар 2024. * цијена 1€ * за чланове удружења бесплатан

Девет деценија од оснивања ПД „ЦЕТИЊЕ“

kuća meda
WWW.KUCAMEDA.ME

PRIDRUŽITE SE VIBER GRUPI

Jednostavnim skeniranjem **QR koda** postajete član najbrojnije pčelarske Vajber grupe u Crnoj Gori.

Postani član Vajber grupe i prvi saznaj:

> JAVNI POZIVI I REGRESI

Pravovremeno ćemo vas obavještavati o svim Javnim pozivima i regresima vezanih za pčelarstvo. Dijelićemo savjete i detaljne instrukcije, dokumentaciju i upustva i na taj način ćete iskoristiti sve mnogobrojne benefite.

> PROMOTIVNI KATALOZI

Dijelićemo promotivni sadržaj cjelokupne ponude iz Kuće meda. Kreiraćemo kataloge sa najpovoljnijim cijenama i popustima. Obavještavaćemo vas o novim nabavkama.

> SVIJET PČELARSTVA

Nesebično dijelimo iskustva i savjete. Svi članovi grupe mogu komentarisati i učestvovati u raznovrsnim temama vezanim za pčelarstvo u Crnoj Gori.

POSTANI
ČLAN
SKENIRAJ
QR KOD

QR KOD možete skenirati sa bilo kojom aplikacijom za skeniranje QR kodova.

 +382 68 844 333 @kucamedacg@gmail.com
 Grbe bb, Danilovgrad Crna Gora

ДЕВЕТ ДЕЦЕНИЈА ОД ОСНИВАЊА ПД „ЦЕТИЊЕ“	4
МАНИФЕСТАЦИЈА „МЕД – ХРАНА И ЛИЈЕК“ ОКУПИЛА 30 ИЗЛАГАЧА ИЗ ЗЕМЉЕ И ОКРУЖЕЊА	9
У ГЛАВНОМ ГРАДУ ОДРЖАН ШЕСТИ САЈАМ ПЧЕЛАРСТВА ПУ „ЦРНОГОРСКА ПЧЕЛА“	12
РЕГИОНАЛНА ИЗЛОЖБА МЕДА, ПЧЕЛИЊИХ ПРОИЗВОДА И ОПРЕМЕ У ПЉЕВЉИМА ОКУПИЛА 40 ИЗЛАГАЧА	15
ОБИЉЕЖЕН 14. СЕПТЕМБАР – ДАН ДРУШТВА ПЧЕЛАРА ГРБАЉ	18
ОДРЖАНИ „ДАНИ ДОМАЋИХ ПОЉОПРИВРЕДНИХ ПРОИЗВОДА У ГРБЉУ 2024“	20
ЈЕСЕЊЕ ПРИПРЕМЕ ЗА ЗИМУ И НАРЕДНУ СЕЗОНУ	22
ШИРЕЊЕ ИНВАЗИЈЕ ГРИЊАМА МЕДОНОСНЕ ПЧЕЛЕ ИЗ РОДА ТРОПИЛАЕЛАПС	24

На основу члана 3 Закона о националним стручним квалификацијама („Службени лист Црне Горе“ број 80/08 и 40/16) и Рјешења Министарства просвете о издавању лиценце за извођење Програма образовања за стицање стручне квалификације – пчелар/ка, УП И број: 060 – 48/2019 - 2, од 06.05.2019 године, Савез пчеларских организација Црне Горе, објављује

ОБАВЈЕШТЕЊЕ О ПОЛАГАЊУ ИСПИТА ЗА СТИЦАЊЕ СТРУЧНЕ КВАЛИФИКАЦИЈЕ ПЧЕЛАР/КА

1. Услови за приступ испиту

- Кандидат је дужан да у у складу са чланом 19 Закона о националним стручним квалификацијама („Службени лист Црне Горе“ број 80/08 и 40/16) достави захтјев за директну проверу знања, вјештина и компетенција Савезу пчеларских организација Црне Горе, на адресу: Савез пчеларских организација Црне Горе, Грбе бб, 81412 Спуж.

- Диплому или свједочанство о стеченом нивоу образовања (најмање ниво И2- основна школа)

- Потврду од пчеларске организације да кандидат поседује најмање 30 пчелињих заједница и најмање 5 година пчеларског искуства на свом пчелињаку ради признавања практичног дијела испита

- Уплатницу у износу од 20 еура, на жиро рачун Савеза пчеларских организација Црне Горе ЦКБ 510-207440-72, за трошкове теоријског дијела испита и преглед документације.

2. Теоријски дио провере знања, вјештина и компетенција пријављених кандидата, реализоваће се у складу са Испитним каталогом путем рјешавања теста из области:

I – Основи пчеларства

II – Технологија пчеларења

III - Биологија и здравствена заштита пчела

IV – Маркетинг у пчеларству

3. Стицање националне стручне квалификације:

Након провере знања, вјештина и компетенција у складу са Законом о националним стручним квалификацијама, полазницима се издаје **сертификат (јавна исправа)**. Термин испита биће утврђен након прегледа пристиглих захтјева, које је потребно доставити најкасније до 25. октобра 2024. године.

СПОЦГ
Предсједник
Радуре Миљанић

IMPRESUM

ПЧЕЛАРСТВО
STRUČNO-INFORMATIVNI MJESEČNIK
IZDAVAČ: SAVEZ PČELARSKIH
ORGANIZACIJA CRNE GORE

Adresa: Grbe bb 81412 Danilovgrad,
Telefon: 069/941-505
e-mail: spocg@t-com.me
sajt: www.pcelarstvo.me

ZA IZDAVAČA:
Radule Miljanić

V.D. GLAVNOG I ODGOVORNOG UREDNIKA:
Branislav Kadić (067991226)
e-mail: ninaivlado@t-com.me

TEHNIČKI UREDNIK: Dragan Lučić

LEKTURA: Nataša Dajković

Redakcijski odbor „Pčelarstva“:
Danilo Vuković, Dragana Štović,
dr Mirjana Bojanić-Rašović,
Marjan Plantak, mr Radoslav Bele
Zečević, mr Sanida Šabotić-Adžović

POKROVITELJ:
MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE,
ŠUMARSTVA I VODOPRIVREDE

Adresa Redakcije:
Grbe bb, Danilovgrad;
ŽR 510-207440-72
CKB, Podgorica
Sa naznakom: Za SPOCG

ISSN 1800-5411

Rješenjem Republičkog sekretarijata za informacije br. 285 od 11. 01. 2001. godine "PČELARSTVO" je upisano u evidenciju javnih glasila Crne Gore. Aktom Republičkog sekretarijata za informacije 04/01-355/2001. godine časopis je oslobođen obaveza plaćanja poreza na promet.

ŠTAMPA:
HKS SPEKTAR
PODGORICA

DEVET DECENIJA OD OSNIVANJA PD „CETINJE”

Srdačnom dobrodošlicom novinara i publiciste Nikole Vujanovića, a zatim intoniranjem državne himne, 16. septembra je u velikoj skupštinskoj sali crnogorske prijestonice, počela, u pravom smislu riječi, pčelarska akademija posvećena značajnom i prestižnom jubileju – 90 godina od osnivanja pčelarskog društva „Cetinje”.

Gotovo vijek zvanično, vjerovatno i mnogo ranije, koliko sjećanje i istorija pamte, u Crnoj Gori ljudi su se bavili pčelarstvom. Bila je to jedna od najvažnijih privrednih grana i rijetka mogućnost da se porodici obezbijede i prihod i prinos u uslovima stalne borbe za puko preživljavanje i goli opstanak. To je bila sudbina ovdašnjeg življa i svih onih koji nijesu htjeli da odlaze sa rodnog ognjišta, nego su ostajali da mukotrpnim radom obezbjeđuju i stvaraju

egzistenciju i sebi i porodici, sa osobitim zadovoljstvom i osjećanjem ponosa i časti, rekao je Vujanović i najavio predsjednika Skupštine cetinjskog pčelarskog društva Jova Jovanovića koji se obratio prisutnima.

Decenije razvoja i afirmacije jednog divnog zanimanja i hobija, u različitim društvenim uređenjima i prilikama, prenosile su se sa generacije na generaciju kako bi se tradicija održala i nastavila. Na tom polju ulagani su veliki naponi i trud, što se uglavnom i pored otežavajućih okolnosti manifestovalo uspjesima u proizvodnji kvalitetnog meda. Mi koji pamtimo makar nekoliko decenija unazad znamo da PD „Cetinje” napreduje i sve je uspješnije i brojnije iz godine u godinu. Zato, imamo dovoljno razloga da sa optimizmom gledamo na budućnost i cetinjskog i crnogorskog

pčelarstva, istakao je Jovanović uvjeren da među mladima ima dovoljno interesovanja za rad u pčelinjacima.

Jubilej je čestitala i sekretarka Sekretarijata za lokalnu upravu i društvene djelatnosti Prijestonice, Aleksandra Dapčević.

Ovaj događaj nas prisjeća i opominje na važnost i očuvanje našeg prirodnog okruženja, tradicije i kulturnog identiteta. Pčelarstvo je od davnina dio naše baštine i kulture. Na nama je velika odgovornost da sačuvamo ovo nasljeđe za buduća pokoljenja i da se svakodnevno brinemo o njemu sa istom pažnjom i ljubavlju kao što su to radili naši preci. Prijestonica Cetinje će i dalje pružati adekvatnu podršku udruženju, a posebno mladim pčelarna koji će se prihvatiti odgovornog posla među košnicama i koji predstavljaju budućnost ovog sektora, rekla je Dapčević i naglasila da ne treba štedjeti na njihovom obrazovanju i edukaciji.

ISTORIJAT

O istorijatu i prosperitetu crnogorskog pčelarstva do Drugog svjetskog rata govorio je iskusni i prekaljeni pčelar, pisac i hroničar dipl. ing. Rade Radović.

Još u praistoriji ljudskog roda, čovjek je koristio med za ishranu, a kasnije i druge pčelinje proizvode kako za ishranu, tako i za liječenje. Tradicija gajenja pčela na ovim prostorima je vjekovna i kao takva je značajno uticala na sveobuhvatni razvoj poljoprivrede, a njenu korist naš čovjek je uvidio još u staroj postojbini, gajeći je u dubinama koje se još mogu sporadično sresti. U narednom periodu pčelinji proizvodi našli su svoje mjesto i u vjerskim obredima koji su se zadržali i danas. Na ovim prostorima postojala su mjesta gdje se pčelarstvo razvilo do zavidnih visina. Iz sela Đalovića kod Bijelog Polja, po predanju, kaluđeri su iz Manastira Pod vrh drvenim žljebovima spuštali med niz Đalovića klisuru do manastira. Selo Kaludra kod Berana je lokalitet u prošlosti prepoznat po naprednom pčelarstvu. Isto se može reći i za Medovinu, nedaleko od nas, pored Cetinjskog manastira itd. Tradicija gajenja pčela je vjekovna sa dobrim

prirodnim uslovima, ali stihijska i bez organizacije uzgoja.

U periodu do 1905. godine bilježimo 18.455 pčelinjih društava, koje karakteriše primitivnost u radu, a potom veliko stradanje zajednica usljed balkanskih i Prvog svjetskog rata. Moderno crnogorsko pčelarstvo razvija se po završetku Prvog svjetskog rata i neraskidivo je vezano za sreskog poljoprivrednog referenta i agronoma Vida Đakonovića (1901–1964), beogradskog đaka, i Filipa Koprivicu (1907–1971), praškog đaka. Stvara se stručni kadar koji ranije nije postojao. Otvaraju se pčelarske škole, a mnogi su školovani u učiteljskim školama, bogoslovijama i medresama. Učitelji, sveštenici i agronomi bili su nosioci razvoja pčelarske struke i možemo reći da je to period u kom su postignuti značajni rezultati.

Uvedene su košnice sa pokretnim saćem, centrifuge i ostali pčelarski pribor koji je olakšao rad i popularizovao pčelarstvo. Kako je to izgledalo, imamo primjer: uprava narodne osnovne škole „Kraljević Tomislav” sa Ljubotinja – srez Cetinjski – Banovina Zetska, od 10. 02. 1934. godine, u aktivnostima „Rad van škole”, Lazar J. Vujović, učitelj sa Ljubotinja stoji: „Drži poučna predavanja za narod iz narodne ekonomije, naročito iz zadrugarstva, racionalno radi na pčelarstvu i vinogradarstvu”. Takođe, sokolstvo zauzima značajno mjesto u gajenju pčela. Date su direktive sokolskim jedinicama, uz zadatak organizovanja tečaja i nabavke modernih košnica, uz skromne cijene (Zetski

glasnik), od 21. 11. 1934. godine.

Ubrzani organizacioni rad na unapređenju pčelarstva prethodio je osnivanjem pčelarskih podružina. Inženjer Vido Đakonović zaslužan je za osnivanje prve pčelarske podružine u Crnoj Gori, na Cetinju, 16. 09. 1934. godine. Na sastanku su izabrani članovi Upravnog i Nadzornog odbora – UO: Stanko Tiodorović, Periša Mrvaljević, Jošo Š.

Martinović, Jovan Martinović i Đuro Đuranović; NO: Petar Đuranović, Vid Vuksanović i Luka Ivanović. Za blagajnika je izabran Stanko Kontić, koji je besplatno ustupio svoj lokal za privremeno poslovanje podružine. Istovremeno je određen godišnji članski ulog od 60 dinara, kao i iznos eventualnog zaduženja podružine do 5000 dinara i pčelara pojedinca do 200 dinara. Na inicijativu Milutina Dabetića, učitelja iz Berana, 9. 01. 1935. godine održana je osnivačka Skupština pčelarske podružine u Beranama, čiji je cilj bio razvijanje pčelarstva u Beranama i okolini. Za predsjednika je izabran Milutin Dabetić, a za sekretara Milutin Bojović. U ovu podružinu se upisalo 30 pčelara, a ujedno izabrani su UO i NO. Anagažovanjem sreskog poljoprivrednog referenta Vida Đakonovića 9. marta 1945. godine, osnovana je

Riječko-obodska pčelarska podružina. Na osnivačkoj Skupštini, uz učešće 17 pčelara, izabrani su Upravni i Nadzorni odbor. Za predsjednika Upravnog odbora izabran je Andrija J. Jovičević, penzioner sa Šindona, za potpredsjednika Đuro G. Lopičić sa Gornjeg Ceklina, a za sekretara Bogić Jovičević, sveštenik iz Rijeke Crnojevića. Vido Đakonović zaslužan je i za osnivanje Građanske pčelarske podružine 21. 07. 1935. godine (druge u riječkoj, a treće sa teritorije sjedišta Zetske banovine i današnje Prijestonice Crne Gore). Na čelu te podružine bio je ugledni pčelar i učitelj Savo Mihaljević iz Građana, autor više radova o stanju pčelarstva u Zetskoj banovini. Pčelari Andrijevice sa okolinom održali su osnivačku Skupštinu svoje podružine 5. 08. 1935. godine. Za predsjednika je izabran Nikola Maslovarić, a za potpredsjednika Stevan Bojović. Inicijativom Fjodora Dvornikova, trgovca i pčelara iz Rožaja, 30. 08. 1935. godine osnovana je pčelarska podružina, a za predsjednika Upravnog odbora izabran je upravo Dvornikov. Potpredsjednik podružine bio je Juso Agić. Na inicijativu predsjednika Opštine Jova Lazarevića i zauzimanjem Filipa Koprivice, 4. 09. 1936. godine osnovana je podružina u Bijelom Polju. Pored bjelopoljske, Filip Koprivica osnovao je i podružine

u Šahovićima, Tomaševu, Zatonu i Bistrici.

Na inicijativu Petra Dragičevića, sreskog poljoprivrednog referenta, 27. 09. 1936. godine održana je Skupština pčelara sa ciljem osnivanja pčelarske podružine u Podgorici. U uvodnom izlaganju, o značaju pčelarstva, kao i o koristi udruživanja, govorio je inicijator skupa, a prisutni su dijelili njegovo mišljenje. Uz prisustvo 17 pčelara, za

predsjednika Upravnog odbora izabran je Mitar Laković, potpredsjednika Ivan Dujić, a za sekretara Mihailo Lukomski. Najvjerojatnije je tokom 1936. godine osnovana je i podružina u Pljevljima, na čelu sa Milkom Starčevićem. Iste godine, u Pljevljima se izgrađuju košnice sa pokretnim saćem. Nabavljena je i centrifuga za vrcanje meda, a kasnije i presa za izradu saća. Rad ove podružine nije oglašen u časopisu „Pčelar“, niti je od strane Upravnog odbora ili pojedinca izviješteno uredništvu da bi bili uredno evidentirani. U časopisu „Poljoprivreda i šumarstvo“, iz 1989. godine (J. Poleksić, R. Jovančević i S. Raičević) kažu: „Zasigurno je to bio slučaj i osnivanjem podružina na Primorju“. Tokom 1937. godine osnovane su podružine i u Mojkovcu – Poljska pčelarska podružina, 12. 02, Kolašinu, 12. 05, da

bi zaključno sa 1938. godinom imali osnovane podružine u svim srezovima, a u nekim i po tri-četiri, kao što je bio slučaj na Cetinju i u Bijelom Polju.

Prvi pčeraski tečaj u Crnoj Gori održan je 1934. godine, u Brezoviku kraj Nikšića. U periodu od 30. 06 – 5. 08. 1936. godine održano je niz pčelarskih tečajeva u Zetskoj banovini, i to u: Peći, Beranama, Bijelom Polju, Rožajama, Andrijevići, Kolašinu, Podgorici, Rijeci Crnojevića i na Cetinju. Predavači su bili vrsni poznavaoi pčelarske materije – Tihomir Jevtić, urednik časopisa „Pčelar“, iz Beograda, kao i inženjer agronomije Milenko Milošev, Milivoje Lazarević, Nedžib Zeković – pčelarski entuzijasti koji su velike razdaljine prelazili na konjima ili pješice.

Uz Vida Đakonovića i Filipa Koprivicu, pionire modernog pčelarstva u Crnoj Gori, isticali su se i sljedeći pčelari: Milutin Dabetić i Nedžib Zeković iz Berana, Savo Mihaljević iz Građana, Jovo Lazarević i Milovan Minjević iz Bijelog Polja, Novak Radenović iz Pavinog Polja, Jusuf Lekić i Stevan Vukčević iz Tuzi, Nikola Kesler, direktor gimnazije u Nikšiću, Miloš Šćepanović iz Danilovgrada, Risto Kuslev i Dušan Vukčević iz Podgorice itd. Možemo reći da su u prethodnom periodu postignuti zavidni rezultati, a što je

najvažnije, stvoren je stručni kadar koji ranije kod nas nije postojao. Otvorene su prve pčelarske škole, prva pčelarska stanica u Nikšiću, prva zadruga u Kotoru, a pčelarstvo se kao predmet izučavao na školama i fakultetima.

U susret Drugom svjetskom ratu, Crna Gora je 1939. godine brojala 37.375 košnica, od čega je 6305 evidentirano sa pokretnim saćem, a strahote tokom rata, ljudski i materijalni gubici i ekonomski sunovrat direktno su se odrazili i na pčelarstvo. O stanju u pčelarstvu po završetku Drugog svjetskog rata, nekom drugom prilikom, obećao je Radović.

DATUM ZA PAMĆENJE

Za predsjednika SPOCG Radula Miljanića riječ jubilej je sama po sebi uzvišeni termin, koja na prigodan način evocira uspomene na svečane i prestižne događaje koji su u prethodnom periodu obilježili istoriju jednog kraja ili događaja.

Za Pčelarsko društvo „Cetinje” ova riječ ima posebnu težinu ne samo zbog činjenice da je prošlo 90 godina od osnivanja, nego što punih devet decenija, kao najstarije, baštini lijepu tradiciju našeg plemenitog zanimanja i uvijek je rame uz rame sa najboljima i najmasovnijima u našoj zemlji. Takođe, 16. 09. 1934. godine možemo vezati i za prve ozbiljnije korake crnogorskog pčelarstva, koje od tada ide uzlaznom putanjom i permanentno unapređuje svoju djelatnost. Na tom planu danas posebno raduju konkretni potezi Prijestonice i odgovornost rukovodstva udruženja, koji pčelarstvo vide kao dobru razvojnu šansu, vođeni, prije svega, pozitivnom statistikom kada je u pitanju broj pčelara i košnica. To znači da je, s obzirom na prepoznatljivost proizvoda, kvalitet i nesumnjivo prirodan način proizvodnje pod Lovćenom, cetinjski med uvijek imao, a posebno u sadašnje vrijeme ima i imaće i dalje velike šanse za stabilno pozicioniranje na sve zahtjevnijem domaćem tržištu. Ovu konstataciju potkrepljuje dobra potražnja koja, prema kazivanjima vrijednih domaćina, često nadmašuje proizvodnju. To je bila i biće velika šansa i mogućnost valorizacije zajedničkih napora svih pčelara, lokalne uprave, resornog ministarstva, udruženja, Saveza pčelarskih organizacija Crne Gore, te ostalih opštinskih i državnih subjekata, da nastave i istrajavaju na podršci ovoj prioritetnoj grani poljoprivrede, koja ima perspektivu i na Cetinju i Crnoj Gori uopšte, počeo je besjedu prvi čovjek matičnog saveza i osvrnuo se na bogatu tradiciju pčelarstva u Crnoj Gori koja je, prema njegovim riječima, veoma duga.

U to vrijeme takav vid pčelarstva bio je individualan i za sadašnje uslove pčelarenja vrlo primitivan – košnice bez pokretnih ramova, pčelari bez pčelarske opreme, uzimanje meda direktno odsijecanjem ili veoma, za današnje uslove, nehumano paljenje pčela i vađenje meda iz primitivnih košnica. Zato

treba da imamo u vidu da je u svijetu tek u pretprošlom vijeku, 1852. godine, stvorena košnica sa pokretnim saćem. Unapređenju pčelarstva u tom vremenu mnogo su doprinijeli: Ukrajinac Petar Proroković, Nijemac Jovan Đerzon i Amerikanac Lorenc Laustrot. Centrifugu je izmislio Čeh major Bruška, a presu za izradu vještačkog saća njemački stolar i pčelar Jovan Mering. Izvjesno je da je vojvoda Marko Miljanov bio među prvim pčelarima u Crnoj Gori, koji je pčelario „đerzonkama”. Profesor Jovan Živanović, koga smatraju ocem pčelarstva u Srbiji, 1863. godine, po njegovom zapisu, tvrdio je da je Crna Gora tada imala 18.455 pčelinjih zajednica (za koji dio teritorije nemamo podatak). Po pisanim tragovima i iskazima poslije pčelarske organizacije formirane u Rijeci Crnojevića, formirane su pčelarske organizacije u Beranama, Mojkovcu, Nikšiću, Bijelom Polju, Kotoru... Prvi pčelarski tečaj, kako se to tada nazivalo, u Crnoj Gori održan je u Brezoviku kod Nikšića 1934. godine. Širenju savremenog pčelarstva u Kraljevini Jugoslaviji, pa i Crnoj Gori, između dva svjetska rata, najviše su doprinosili učitelji i prosvjetni radnici. Zapisani podaci kazuju da je pred početak Drugog svjetskog rata u Crnoj Gori na 10 prostih dolazila samo jedna okvirna košnica, što najbolje pokazuje stanje tadašnjeg pčelarstva u Crnoj Gori. Na osnovu sačuvane statistike, Crna Gora je 1939. godine imala 37.300 pčelinjih društava, 1945. godine 17.200, a po popisu iz 1951. godine 31.759, od čega 7.015 u košnicama sa ramovima i 24.744 u prostim košnicama, kako ih je ko tada nazivao.

Značajan napredak i razvoju savremenog pčelarstva u našoj zemlji dešava se poslije Drugog svjetskog rata. Tadašnje Ministarstvo poljoprivrede značajno doprinosi tome,

samo 1946. i 1947. godine nabavljeno je 150 centrifuga, urađeno 10.000 košnica sa pokretnim ramovima i nabavljena velika količina vještačkih satnih osnova. Takođe, masovno se organizuju pčelarska predavanja i šalju se mladi pčelari na jednogodišnje školovanje van Crne Gore, uglavnom u Hrvatsku. Među njima su bili Luka Šofranac, Vlado Žarić, Boško Drašković, Blagutin Backović, koji su dali značajan i blagotvoran doprinos razvoju crnogorskog pčelarstva. U tom vremenu, najveći doprinos crnogorskom pčelarstvu daje Filip Koprivica, koji je Poljoprivredni fakultet završio u Pragu, gdje je specijalizirao pčelarstvo. Za njega možemo reći da je utemeljivač savremenog crnogorskog pčelarstva. Godine 1952. napisao je knjigu „Uvod u pčelarstvo”, koja je i danas po mnogo čemu aktuelna i veoma korisna, podsjeto je Miljanić na istorijat i nastavio.

Crna Gora je minulih godina imala proaktivan pristup

pčelarstvu kroz različite benefite i programe izdašne podrške, među kojima je bez dileme, izgradnja Kuće meda u Spužu bio kapitalni projekat SPOCG i Vlade. U svim tim aktivnostima doprinos cetinjskog udruženja je bio veliki i zato koristim priliku da sadašnjem rukovodstvu, na čelu sa Mitrom Lagatorom i njegovim prethodnicima, zahvalim u lično i u ime matičnog saveza na veoma dobroj saradnji. Uvjeren sam da ćemo i dalje biti na istom zadatku, da svima, a posebno mladim snagama, budemo na usluzi. Nažalost, ovom prilikom, i to nerado, moramo konstatovati da su sadašnji uslovi za pčelarstvo u Crnoj Gori, velikim dijelom se to poklapa i sa globalnim problemima, značajno otežani ako ih uporedimo sa prošlim vremenima, a glavne razloge vidim u klimatskim promjenama i industrijalizaciji, zatim u iseljavanju stanovništva sa ruralnih područja i nestanak stočnog fonda sa tih predjela, kao i u umnožavanju bolesti pčela i pčelinjih parazita, dodao je Miljanić i završio izlaganje citatom Vinstona Čerčila – „Tajna uspjeha u životu nije u tome da čovjek radi ono što voli, nego da voli ono što radi”. Upravo ova misao je prefiks cetinjskih pčelara, koji neizmjereno vole svoj hobi i najdraže zanimanje, radeći marljivo i pedantno u interesu pčelara i pčelarstva. Još jednom iskrene čestitke za veliki jubilej, sa željom da vama Cetinjanima i svima nama ubuduće bude nafačno i beričetno u pčelinjacima, i da nas prate sreća i uspjesi na ličnom, porodičnom i poslovnom planu.

Nakon divnih besjeda, druženje je nastavljeno na prigodnom koktelu u režiji predsjednika PD „Cetinje” Mitra Lagatora, koji se postarao da ovaj dan svim učesnicima svečane Skupštine ostane u najljepšoj uspomeni.

B. K.

**UČENICI OŠ „NJEGOŠ”
OBILJEŽILI 90 GODINA PD „CETINJE”**

**EDUKATIVNA RADIONICA
O ZNAČAJU PČELA**

U okviru proslave – 90 godina od osnivanja prvog pčelarskog udruženja u Crnoj Gori, na Cetinju je, u organizaciji istomenog društva pčelara, priređena svečanost povodom ovog važnog jubileja. Tim povodom je na inicijativu i poziv predsjednika Udruženja, Mitra Lagatora, održan edukativni čas za tridesetak učenika osnovne škole „Njegoš”. Zanimljivosti o pčelama i pčelarstvu sa učenicima je podijelio direktor „Kuće meda” Vladimir Radulović, koji je na slikovit način približio djeci vezu prirode i pčela, te njihovu ulogu i značaj u procesu oprašivanja biljaka, kao i neophodnost da što više naučimo i saznamo o malim vrijednim bićima, tim prije jer je pčela insekt vrijedan svakog poštovanja.

Ovo savjetovanje i druženje sa znatiželjnim mališanima će biti uvod u seriju edukativnih radionica koje ćemo u saradnji sa vaspitno-obrazovnim ustanovama realizovati u narednom periodu, rekao je Radulović i najavio da je naredna radionica planirana za 25. septembar, kada će Kuću meda posjetiti grupa dječaka i djevojčica iz podgoričkog vrtića „Suncokrili”.

U BIJELOM POLJU OBILJEŽENO 88 GODINA POSTOJANJA PU „PČELAR“

MANIFESTACIJA „MED – HRANA I LIJEK“ OKUPILA 30 IZLAGAČA IZ ZEMLJE I OKRUŽENJA

Tradicionalna manifestacija „Med – hrana i lijek“, čiji su pokrovitelji Opština Bijelo Polje i Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, održana je u parku glavnog gradskog trga i ovoga puta okupila je 30 izlagača iz zemlje i okruženja. Takođe, ovu divnu smotru domaćih proizvoda i pčelarske opreme pomogli su JU „Gradska biblioteka“, u vidu donacije sa 50 knjiga, i mjesna garaža koja je obezbijedila besplatan parking servis za goste. Uloga medijskog sponzora, naravno, pripala je lokalnom javnom emiteru. Za besprijeekorno vođenje programa i uvodnu dobrodošlicu postarala se ljupka djevojka Magdalena Smolović, koja je na početku najavila duo škole za osnovno muzičko obrazovanje, Milenu Đurović i Miloša Vojinovića, koji su otpjevali državnu himnu i za svoj nastup nagrađeni velikim aplauzom. Zatim se prisutnima obratio u ime domaćina predsjednik Udruženja Lazar Tomović.

Sami naziv manifestacije nam govori koliko su važne pčele i pčelarstvo ne samo za naš grad, nego i Crnu Goru uopšte. Zato su nas ponovo okupile vrijedne pčele i njihovi božanski darovi jer da njih nema ne bi, kako kaže nauka, bilo ni života na zemlji. Samim tim, uzorni pčelari i njihov trud nas uvjeravaju da pčelarstvo, bez obzira na probleme sa kojima se suočavaju, ima perspektivu. Pčele i pčelari odvajkada žive u simbiozi. Ali zbog nastalih klimatskih promjena i raznih bolesti, pčele bi teško opstajale u prirodi, a zauzvrat one nam daju i hranu i lijek. Prosto rečeno svaka košnica je jedna mala fabrika iz koje izlaze gotovi proizvodi koje ni najsavremenija industrijska tehnologija ne može napraviti, što med i čini posebnom hranom. Upravo ovakve i slične smotre pružaju nemjerljiv

doprinos promociji zdrave ekološke ishrane koja, nažalost, polako gubi trku sa maltene vještačkim proizvodima koji predstavljaju modernu pošast za čovjekovo zdravlje. Na sreću, među nama su iskusni i registrovani pčelari sa bogatim asortimanom kvalitetnih proizvoda, rekao je Tomović i zahvalio posebno izlagačima iz rodnog mjesta i okruženja kao i sponzorima, lokalnoj upravi, Sekretarijatu za poljoprivredu te SPOCG i svim prijateljima koji su dali punu podršku organizaciji još jednog divnog druženja u glavnom gradskom parku i restoranu „Ušće”, gde je nastavljeno slavlje uz bogatu trpezu i mini koncert pljevaljskih tamburaša.

DOGAĐAJ ZA PRIMJER

Prisutne je pozdravio i prvi čovjek SPOCG Radule Miljanić.

Uvijek sam voljan i želja mi je da sa svima vama podijelim sve ono što je dobro u našem pčelarskom poslu, kao i sve poteškoće sa kojima se borimo i koje su pred nama, da ih zajednički prevazilazimo u interesu razvoja i afirmacije pčelarstva u Crnoj Gori. Zato se rado odazivam vašem pozivu da u prijatnom i drugarskom ambijentu, koji krasi ovakve susrete na pčelarskim skupovima, u vašem gradu razmijenimo mišljenja i jedni drugima saopštimo naše pčelarske probleme. Ovakve i slične izložbe i druženja su neophodne jer na istima nudimo rezultate godišnjeg pčelarskog rada, a stičemo i nova

znanja, iskustva i prijateljstva. Ovakvi događaji i mladima daju lijep primjer kako bi nastavili tradiciju bavljenja pčelarstvom. Većina vas u Bijelom Polju

i na sjeveru Crne Gore zadovoljna je ovogodišnjim pčelarskim prinosima za razliku od srednjeg dijela naše države, a pogotovo primorskog dijela, koji ne

IZ ISTORIJATA BJELOPOLJSKOG PČELARSTVA

Bjelopoljska pčelareska podružnica osnovana je 4. septembra 1936. godine. Kako piše u časopisu „Pčelar” (10, 11, 12 i 13), koji je objavljivao u Beogradu i Kraljevini Jugoslaviji, tog dana izabran je Upravni odbor u sastavu Gligo Marić, Jovo Lazarević, Gligo Stanić, Blagota Lakić, prota Toma Lilić i Čamil Idrizović. Ova podružnica brojala je svega 13 članova, a glavni inicijator da se ona osnuje bio je predsjednik tadašnje bjelopoljske opštine Jovov Lazarević, koji je imao žarku želju da se unaprijedi pčelarstvo u ovom kraju. Skupština je odobrila da se podružnica može zadužiti kod Srpskog pčelarskog društva u Beogradu do 2000 dinara i da se jednom članu može dati u vidu pozajmice do 500 dinara kako bi sa tim novcem mogao kupiti najnužniji pčelarski materijal. Izaslanik Zetske banovine, koji je prisustvovao osnivačkoj skupštini, bio je Viktor Koh, agronom, po narodnosti Čeh. Ova podružnica radila je sve do kapitulacije Kraljevine Jugoslavije 1941. godine, kada su joj rad onemogućile ratne nedaće. Podružnica je obnovljena (Zapisnik, br. 7) 6. avgusta 1953. godine. Inicijativu za njeno obnavljanje su dali referent za poljoprivredu Mato Debelja, fotograf Čamil Idrizović, profesor dr Radosav Jovančević i Daut Idrizović pod nazivom Pčelasko društvo Polimlje, Bijelo Polje. Prvi predsjednik novoizabranog društva pčelara bio je Simo Basagić, a sekretar entuzijasta poljoprivredni referent Mato Debelja. Članovi Upravnog odbora bili su: Niko Nešević, Mijat Rakočević, Radosav Jovančević i blagajnik Feko Suljević. U Nadzorni odbor ušli su Mile Joksimović (istaknuti pčelar i narodni poslanik) i Čamil Idrizović. Oformljene su i grupe za propagandu na terenu. Na terenu su radili i tečajevi, a najviše ih je bilo kod stanice za voćarstvo gdje je oformljen moderni pčelinjak sa 50 košnica i služio je za izvođenje praktičnih radnji i pčelarskih kurseva. Na svakoj skupštini pčelarskog društva govorilo se o osnivanju pčelarske zadruge koja bi okupljala sve pčelare u srezu radi snabdijevanja potrebnim materijalom.

samo što nemaju med, već je dugomjesečna suša dovela u pitanje i sami opstanak i prezimljavanje pčelinjih zajednica. Tražili smo od Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede pomoć u rješavanju problema, ali smo dobili odgovor da zakonska normativa ministarstva ne poznaje ovakve finansijske intervencije. Moram naglasiti da su pčele jedne od najvažnijih oprašivača koje obezbjeđuju održivu poljoprivredu, biodiverzitet, daju važan doprinos ublažavanju klimatskih promjena i očuvanju životne sredine, a samim tim značajno utiču na obezbjeđenje hrane i opstanak čovječanstva. Svima vama želim uspjeh na svim životnim poljima i da nam svaka naredna godina bude slična vašoj ovogodišnjoj pčelarskoj godini ili još bolja, uz dobro zdravlje vama i vašim porodicama.

PROMOCIJA ZDRAVE EKOLOŠKE HRANE

Ugodan boravak u Bijelom Polju, gradu koji se, kako je istakao, u Crnoj Gori i regionalnom okruženju prepoznaje po domaćinstvu i organizaciji ovakvih i sličnih manifestacija svima je poželio sekretar Sekretarijata za poljoprivredu u lokalnoj upravi Kemal Alić.

Pčelarstvo u Bijelom Polju ima dugu i bogatu tradiciju. Raznovrsnost medonosnog bilja u ovoj sredini pruža povoljne prirodne uslove za razvoj i afirmaciju ove djelatnosti. Značaj počelarstva ogleda se u proizvodnji meda i ostalih pčelinjih proizvoda, ali isto tako i oprašivanju skoro svih biljnih vrsta na planeti, čime se direktno utiče na povećanje prinosa raznih voćarskih, livadskih i drugih kultura, pa se pčele smatraju najzaslužnijim stvorenjima u proizvodnji hrane na svim meridijani-

ma. Opština Bijelo Polje svake godine izdvaja značajna finansijska sredstva za razvoj pčelarstva, pa je ove iz budžeta opredijeljeno preko 20.000 eura. Pored toga, pčelarima su na raspolaganju i subvencije po košnici, kao direktna podrška koja je po prvi put uvedena ove godine za 15 pčelara početnika kojima su dodijelili po pet košnica, rekao je Alić i obećao da će lokalna uprava i u narednom periodu pomagati poljoprivredne proizvođače dok je manifestacija uvrštena u septembarske svečanosti u gradu pod Obrovom.

Uspješno pripremljena i realizovana smotra pčelarstva svima nama služi za ponos. Ujedno slavimo 88 godina od osnivanja koje su obilježile posvećenost, rad i predanost ovom zanimanju. Samim tim ovaj susret za sve sugrađane predstavlja novi motiv u

pravcu ostvarivanja progressa oličenog u proizvodnji domaćih proizvoda što svakako doprinosi, kako ličnom, tako i prosperitetu cjelokupne zajednice, rekao je Alić otvarajući izložbu, sa željom da se tradicija nastavlja i da dobija još veći značaj i publicitet sa još više izlagača i boljih prinosa meda.

I dok su građani degustirali i trgovali veoma kvalitetne domaće proizvode, u velikoj skupštinskoj sali, predavanje za pčelare održao je dr Dragan Ćirković iz Novog Pazara. U međuvremenu sajam je posjetio i predsjednik opštine Petar Smolović, ne krijući zadovoljstvo na račun odlične organizacije i dobre posjete.

Nema boljeg marketinga i promocije poljoprivrede, kao naše strateške privredne grane, nego što je ovaj skup vrijednih domaćina maksimalno posvećenih svom poslu. Ovo je samo potvrda da naša sela imaju lijepu perspektivu jer proizvodnja zdrave ekološke hrane iz dana u dan dobija sve više na značaju. Svakako, među tim proizvodima med je visoko pozicioniran i s pravom je dobio epitet crnogorskog brenda, rekao je Smolović, uvjeren da će se još više mladih ljudi prihvatiti rada u pčelinjacima i tako nastaviti bogatu tradiciju svojih prethodnika.

KOŠNICE MLADIMA NA DAR

Da rukovodstvo bjelopoljskog udruženja posebnu pažnju poklanja mladom naraštaju i budućim nasljednicima u ovom poslu najbolje pokazuje primjer dodjele košnica mladima i djevojkama koji su odlučili da se posvete aktivnostima u pčelinjaku. Ovoga puta na tom spisku su: Alen Suljević, Selma Abazović, Amel Beganović, Dragan Bajčeta, Nikola Popović, Lazar Vukojević, Rešad Čeranić, Amer Suljević, Miodrag Žugić, Miomir Varagić, Daliborka Nedović, Anđela Veličković, Dragan Mašković, Andrija Janković i Đina Gordić.

B.K.

ODLIČNA PONUDA KVALITETNIH DOMAĆIH PROIZVODA I OPREME

Šesti sajam pčelarstva održan je početkom septembra na Trgu nezavisnosti, u Podgorici. I ovoga puta, pomenuta manifestacija okupila je veliki broj učesnika iz skoro svih crnogorskih sredina koji su pored primarne proizvodnje meda, potrošačima ponudili vosak, propolis, pergu, razne kreme i meleme, opremu za pčelare i sl. Organizator ovog događaja bilo je PU „Crnogorska pčela“, a da sve bude kako treba, nesebičnu podršku i pomoć pružila je Turistička organizacija Glavnog grada.

Prisutne je pozdravio predsjednik Udruženja Miloje Vujašević, koji je istakao da je „ovo prilika da građani na jednom mjestu kupe najbolje što nude naši pčelari, odnosno vrijedne pčelice“. On je podsjetio da je već šesta godina održavanja sajma koji već poprima tradicionalni karakter i izrazio nadu da neće faliti entuzijazma da se tako i nastavi i, ujedno, istakao pomoć Ministarstva za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu i Glavnog grada čija je „podrška iz godine u godinu sve veća i bolja i bez koje ne bi bilo moguće organizovati ovu manifestaciju“.

Predstavnik Direktorata za poljoprivredu Ranko Bogavac je, pozdravljajući pčelare i prisutne, kazao da kada je u pitanju Crna Gora nije teško govoriti

na ovakvim skupovima.

- Imamo se čime pohvaliti. Ima tu još da se radi, ali ću navesti najvažnije, a to je da je naše pčelarstvo prethodnih godina napredovalo. Po prvi put imamo proizvodnju iznad 1.000.000 kilograma, po prvi put iznad 100.000 registrovanih pčelinjih zajednica, društava, po prvi put preko 2300 registrovanih proizvođača. Naš proizvod je izuzetno kvalitetan. Pčelarimo sa 20 metara nadmorske visine na Primorju do 1500 na Žabljaku. Na tako malom području kakva je naša Crna Gora, sa 13.800 m², postoji najviše medonosnog bilja. Ako uzmemo u obzir da smo zadnjih godina uradili katastar pčelinjih društava i medonosnog bilja, sa kojim se ne mogu pohvaliti ni mnogo razvijenije zemlje, ako uzmemo u obzir da je zadnjih godina budžet povećan tri puta, iako još uvijek nedovoljan, da je taj budžet koncipiran kako od strane naših zaposlenih, tako i od strane pčelara i 37 udruženja, i ako kažemo da je naš med najbolji ambasador, proizvod koji izlazi iz Crne Gore, mislim da sam time dovoljno rekao. Što se tiče pčelarstva, nemamo razloga da brinemo za budućnost ovog zanimanja. Tome bih dodao da pčelari nijesu stalno zadovoljni, ne zato što je loše, već zato što ima prostora da se napreduje. Vuče ih taj entuzijazam. Možemo da kažemo

da smo zaokružili dosta toga, budući da smo mala država – ako imamo u vidu 37 opštinskih organizacija pod krovnom organizacijom – Pčelarskom organizacijom Crne Gore, i kada tome dodamo izgrađenu Kuću meda, koja asistira u privrednom smislu svim našim aktivnostima. Radiće se još, malo je toga od mjera koje treba da se uvedu, premodeliraju kako bi to bilo još naprednije. Budžet se svake godine uvećava i to će biti prekisa. Njega kreiraju pčelari, što je rijetkost u okruženju. Ne može se implementirati samo ono što nije u duhu Evropske unije. Ove godine dostigli smo najveću cijenu prateći zadnjih 15 godina, koja se kreće od 18 do 20 eura. Mogu da kažem

da se pčelarstvo razvija naprijed – od opštinskih udruženja do Saveza i Kuća meda. MPŠV je tu da dâ podršku i pruži inicijativu pčelarima jer oni to vraćaju. Naglasio bih da pored meda sve je više drugih pčelinjih proizvoda što nije bila praksa ranije kao u drugim zemljama. Na primjer, u Sloveniji od ukupne proizvodnje med donosi 50%, a 50% ostali pčelinji proizvodi, kazao je Bogovac.

U ime Saveza pčelarskih organizacija Crne Gore, odnosno njenog predsjednika Radmila Miljanića prisutnima se obratio urednik časopisa *Pčelarstvo* Brano Kadić.

- Sticajem okolnosti predsjednik Saveza pčelarskih organizacija Crne Gore gospodin Radule Miljanić je istim povodom u Pljevljima, a meni je zadovoljstvo što mogu u njegovo ime da vam se obratim, ali svjestan činjenice da ne mogu da saopštim ni djelić onoga što bi vam on rekao sa ovog mjesta. Ono što mogu da kažem je da predsjednik Miljanić nikada nije štedio komplimente na račun rada UP „Crnogorska pčela“, na čelu sa Milojem Vujaševićem, Markom Radusinovićem, Žarkom Bojanićem i Vlatkom Šćepanovićem, koji čine velike napore da ovo udruženje bude rame uz rame sa svim društvima koja ulažu trud i vrijeme u razvoj ovog plemenitog zanimanja, kazao je Kadić i dodao da je ovo još jedna lijepa uvertira, kao i one prethodne koje su održane u Crnoj Gori uoči jednog značajnog datuma, a to je 16. septembar kada će se okupiti pod Lovćenom i proslaviti 90. godina od osnivanja Pčelarskog udruženja Cetinje i podsjetiti se prvih koraka u razvoju pčelarstva u Crnoj Gori.

- Radule bi rekao da je ova godina bila kako gdje, i dobra i loša, na sjeveru dobra, dok se na Primorju i u kontinentalnom dijelu ne mogu pčelari pohvaliti dobrim prinostom. Ali ono što sam ja primijetio tokom rada u časopisu je to da takva situacija ne obeshrabruje pčelare, naprotiv da ih ojača, uz nadu da će iduća godina biti medonosnija. Savez i Kuća meda su uvijek na visini zadatka, uvijek na usluzi pčelarima, sadržaji su sve bolji, benefiti i subvencije, kao i asortiman u Kući meda koji raduje sve pčelare, jer tako držimo korak sa Evropom i svijetom, kazao je Kadić.

STRATEGIJA

Manifestaciju je otvorio rukovodilac Službe za podršku poljoprivredi i ruralnom razvoju Boris Spalević. On je kazao da je „Crnogorska pčela“ jedno od najmlađih, ali i najorganizovanijih udruženja, što je potvrdila, kako je kazao, i pomenuta manifestacija koja je od značaja za razvoj i promociju pčelarstva u Glavnom gradu.

- Tome svjedoči i današnje prisustvo predstavnika resornog ministarstva, Saveza pčelarskih organizacija Crne Gore, Turističke organizacija Podgorice i resorne službe za podršku poljoprivredi i ruralnom razvoju Glavnog grada, brojnih medija i posjetilaca koji će uživati u degustaciji meda i drugih pčelinjih proizvoda. Kako je godina bila loša za pčelarenje na teritoriji Glavnog grada, prvenstveno zbog visokih ljetnjih temperatura, Služba za podršku poljoprivredi i ruralnom razvoju Glavnog grada je u saradnji sa predstavnicima UP „Crnogorska pčela“ i Udruženja pčelara Podgorice pripremila nove podmjere na kojima će pčelari Glavnog grada moći da apliciraju već krajem septembra i početkom oktobra ove godine, kazao je Spalević.

On je najavio da će u saradnji sa pomenuta dva najveća pčelarska udruženja Glavnog grada pri-

premiti i strategiju za narednu 2025. godinu.

- Bićemo inovativni, pa ćemo nastaviti podršku u dijelu marketinga i pakovanja pčelinjih proizvoda. Pripremamo se za projekat žiga kvaliteta, razmišljamo o GPS aplikaciji i registraciji svih uljanika na teritoriji Glavnog grada. Težićemo da se na taj način bolje organizuju pčelinje paše i selidbe uljanika koje će Glavni grad u narednim godinama uvezati sa herbal turama i putevima meda. Cilj nam je da se tako turisti i građani Podgorice probliže prirodi i vrijednim pčelarima sa područja Pipera, Kuča, Bratonožića, Lijeve Rijeke, Lješkolpa i Lješanske nahije, gdje će moći da kupe domaći med provjerenog kvaliteta, zaključio je Spalević.

POKLONI VRIJEDNIH IZLAGAČA

Tokom manifestacije predsjednik Vujašević je, u ime UP „Crnogorska pčela“ predstavniku Resursnog centra za obrazovanje i osposobljavanje „1. jun“ Bojanu Zekoviću uručio 20 tegli meda, kao donaciju izlagača.

Na sajmu je, između ostalih, učestvovao bračni par iz Pljevalja, Rajko i Milenka Radović, članovi Udruženja „Matica“. Bez obzira što se istovremeno održavao sajam u tom gradu, oni su odlučili da svoje proizvode ponude u Podgorici. Prema njihovim riječima, pčelarenje su započeli sa tri društva koja su dobili na poklon.

- To je bio poklon od mojih drugara, starih pčelara. Čitanjem stručne literature o pčelarstvu i od prijatelja sam sticao prva saznanja. Bez toga, a bez iskustva, ne bi se moglo. Sada se služim i internetom i uvijek saznam nešto novo, kaže Radović i dodaje da je redovan učesnik sajмова.

- Oni promovišu naš rad, a tu su i druženja. Ova godina u Pljevljima

PROGRAM

Za odličnu organizaciju manifestacije, pored agilnog rukovodstva Udruženja, postarala se i voditeljka programa Marija Jovanović kao i guslar Milan Marković, koji je prisutne oduševio nastupom i epskim pjesmama. Sajam je posjetio i predsjednik države Jakov Milatović. Nakon oficijelnog dijela na svečanom otvaranju, druženje je po dobrom starom običaju nastavljeno u restoranu „Kristal“.

je bila, premda ne u svakom dijelu, odlična. Kada je u pitanju plasman proizvoda, nemamo problema, imamo redovne „stare“ mušterije, a kada izlažemo ovdje, u Podgorici, stičemo nove. Sajmovi dosta pomažu u promovisanju svih nas i prodaji proizvoda. Prema njegovim riječima, resorno ministarstvo pomaže pčelarima, ali on je ranije, uz pomoć svojih sredstva, nabavio potrebnu opremu.

- Ranije, kada sam ja počinjao, nije bilo ponuda i podrške te vrste kao danas što ima, kazao je, kojem u pčelarenju najveću podršku i pomoć pruža suprug, a kada nađu vremena i djeca. Sada imaju uljanik koji čini 80 košnica.

Svoje proizvode na sajmu je ponudila i Nada Kovačević iz okoline Danilovgrada. Može se reći da je mlada pčelarka, s obzirom da je u tom poslu tek 5-6 godina. Ipak, dvadesetak košnica sa koliko su počeli pčelariti, umnožile su se na oko 150.

- Na ideju je došao moj sin Vlado. Mi u kući nijesmo ni znali da je pošao kod jednog pčelara u Mojkovac i od njega donio košnice. Učili smo iz knjiga, časopisa, preko interneta. U blizini naše kuće niko se ne bavi

pčelarstvom, tako da smo sva znanja sticali iz knjiga, časopisa, interneta, kaže Kovačević i dodaje da redovno sa svojim proizvodima učestvuje na sajmovima.

- Sajmovi pomažu u promovisanju i prodaji. Upoznajemo se sa učesnicima sajma iz drugih gradova, opština, družimo se, razmjenjujemo iskustva, jer pčelarima to mnogo znači, kazala je Kovačević, koja je pored meda potencijalnim potrošačima ponudila razne meleme i kreme za njegu lica na bazi meda, planinske čajevе ubrane sa mjesta gdje ide pčela na pašu.

- Na primjer, čajevi su uglavnom ubrani na 55 kilometara od Nikšića, tamo gdje selimo pčele. Na te čajevе sam obratila pažnju tek kada sam pošla u penziju, jer imam više vremena. I za čajevе je potrebno čitati što više

časopisa i saznati sve – od berbe, preko sušenja do skladištenja. Što se tiče prinosa meda, ova godina nije bila kao prošla, pretprošla. Ipak, imamo šta ponuditi na sajmu, pa smo zato tu. Imamo stalne mušterije. Kupci dolaze i uzimaju na veliko, kazala je naša sagovornica i dodala da je pčelarenje jako zanimljiv posao, te da ona uživa u vađenju proplisa, perge i svega onoga što donose pčele.

Ona dodaje da pomoć resornog ministarstva dobro dođe, te da je njen sin tim putem nabavio određenu opremu, odnosno mašine za pčelarenje.

- U ovom poslu nijesam sama, pomaže mi suprug, unučići.

Na štandu Ilije Radojevića zatekli smo njegovu majku Gordanu. Ona je ispričala da se pčelarstvom bave više od dvije decenije, te da se radi o po-

rodičnoj tradiciji.

- Nekada se ovom granom poljoprivrede bavio moj svekar. Nakon njega, moj suprug i ja smo počeli sa tri košnice. Sada se pčelarstvom bavi i sin, a imamo preko stotinu društava. Mogu slobodno reći da iskustva nije falilo i da sa tim nijesmo imali poteškoća.

Radojevići pčelare uglavnom u Lutovu kod Bratonožića, a ova godina je, kako kaže naša sagovornica, „osrednja“ po prinosisima. Na njihovom štandu je pored meda bilo propolis kapi, meda sa sjemenom koprive, orašastih plodova u medu...

I oni, kao većina pčelara, imaju stalne kupce, ali bez obzira na to, rado učestvuju na sajmovima.

- Sajmovi dosta znače za pčelare, družimo se, razmjenjujemo iskustva, stičemo nova poznanstva, prijateljstva, uzgred i proda se po neka teglica, kaže Gordana i dodaje da pojedini kupci smatraju da je cijena tegle meda previsoka, ne uzimajući u obzir da se ne bi isplatilo ako bi bila niža, s obzirom na to da sve košta proizvođača – ambalaža, to jest teglice, poklopci, naljepnice, troškovi

izlaganja i sl.

Domaćinstvo Radojević je koristilo pomoć MPŠV. Preko njih su nabavljali košnice i raznu opremu koja im je bila potrebna.

Gordana na kraju ističe da budući pčelari, početnici, prije svega moraju imati veliku količinu ljubavi prema tom zanimanju.

- Ostalo dođe lako. Kod nas, u početku, to su imali svi sa muževljeve strane. Ja sam se kasnije uključila, razvila ljubav prema pčelarstvu, tako da sada više ja insistiram na toj proizvodnji od njih, kaže kroz osmijeh Gordana i dodaje da će učestvovati i na sljedećem sajmu koji organizuje Savez udruženja pčelara, a inače ovo gazdinstvo pripada PU „Crnogorska pčela“.

G. M.

РЕГИОНАЛНА ИЗЛОЖБА МЕДА, ПЧЕЛИЊИХ ПРОИЗВОДА И ОПРЕМЕ У ПЉЕВЉИМА ОКУПИЛА 40 ИЗЛАГАЧА

Око 40 излагача меда из Пљеваља и региона презентовали су своје производе на 13. регионалној изложби меда, пчелињих производа и опреме, одржаној 6. септембра, у Улици краља Петра. Понуда је била разноврсна и квалитетна.

Дарио Вранеш, предсједник Општине, отворивши изложбу, истакао је да у Пљевљима има 350 регистрованих пчелара који посједују око 10.000 кошница. Вранеш је казао да Пљевља имају највећи локални агробудет у регион, који износи 1.056.000 еура. За пчеларство је у 2024. години издвојено 54.000 еура, што је за 70% више у односу на претходну годину.

Повољни вегетацијско-климатски услови, велике површине ливада и брдовитост терена, са богатством медоносног биља пружају повољне природне услове за развој пчеларства и производњу квалитетног меда. Општина ће и даље афирмисати вас који доприносите развоју пчеларства. Наставићемо да и даље пружамо подршку нашим пчеларима и ширимо једно од најкориснијих занимања, не само са економског аспекта, него и значајног за опстанак људи на нашој планети, рекао је Вранеш.

Радуле Миљанић, предсједник Савеза пчеларских организација Црне Горе, нагласио је да су у Црној Гори ове године приноси меда били лошији у односу на 2023. годину, док су у Пљевљима пчелари имали успјешну пчеларску годину.

Имали сте успјешну пчеларску годину за разлику од већег дијела наше државе, гдје су приноси били минимални или их није било. Добра је била 2023. као и ова пчеларска година, али без успјешних и знавених пчелара у садашњем пчеларском амбијенту приноси би били знатно лошији. Пчеларски посао је пун изазова са којима се непрестано сусријећемо. Ту су глобални проблеми изазвани климатским промјенама – умножавање пчелињих вируса, а самим тим и пчелињих болести. А главални проблем је

УСПЈЕШНА ГОДИНА ЗА ВРИЈЕДНЕ ДОМАЋИНЕ

присутност фалсификата који се нуде као пчеларски производи, казао је Миљанић.

По ријечима Андрије Делића, државног секретара у Министарству пољопривреде, шумарства и водопривреде, препознали су значај пчеларства и континуирано раде на унапређењу услова за развој те гране кроз разне субвенције и бенефите. Манифестацију су употпунили чланови КУД-а „Пљевља” и полазници вртића „Еко бајка”.

ОДЛИЧНИ ПРИНОСИ

Пчелари са којима смо разговарали задовољни су пчеларском годином и квалитетом изврганог меда. Један од њих, Радиша Жарковић из Пријепоља није крио задовољство на рачун добре сезоне. Иначе он се од 1990. године посветио пчеларству и сматра да је за бављење овим племенитим занимањем најбитнија љубав, стрпљење, али не и рачуница.

Млади су слабо заинтересовани. Сви би хтјели да се брзо обогате, али од пчеларства се нико није обогатио. Може да се животари. Од како сам у пензији активније се бавим пчеларством. Имам 120 друштава. Кћерка и зет ми помажу, али ја сам главни радник. Пчеле селим на Златар, Камену Гору и Војводину. Временске прилике су се промијениле, па нема пчеларења на једном мјесту. Када сам нервозан, одем у пчелињак и као да сам лијек попио. Пчеларска година је била одлична. Имао сам око четири тоне меда. Мало је багремов мед подбацио. Цијена меда на велико је ниска, па још не продајемо, док су цијене на мало планиског меда 15 еура, багремов и цвјетни је 10 еура, објаснио је Жарковић и додао да је стални посјетилац манифестације меда у Пљевљима.

Имам и медовачу, мед у саћу и кандирано воће у меду. Сада су актуелни радови на припреми за

узимавање пчела, замјени матица. Цио септембар ћу имати посла у пчелињаку, казао је Жарковић.

Поред једног лијепо аранжираног штанда попричали смо и са Миланом Вујовићем из Прибоја, који је као дијете био алергичан на мед, а данас је веома успјешан пчелар. Вујовић је први пут ове године посетио изложбу меда у Пљевљима, али је нагласио да има одличну сарадњу са удружењем пчелара из Пљеваља.

Већ 20 година се бавим пчеларством, а имам 60 друштава која се налазе на три пчелињака на 900 метара надморске висине, у нетакнутој природи. Увијек сам задовољан приносима меда јер сматрам да је најбитније изимити здраве пчеле и са добром кондицијом. Ове године имао сам по кошници принос од 13 кг меда, рекао је Вујовић.

Он је казао да у дјетињству његов организам није прихватао слатки напитака.

Када сам се оженио и добио прво дијете, купио сам мед од познатог пчелара. Пробао сам и нијесам имао реакцију. Тако сам са четири друштва почео да се бавим пчеларством. Помажу ми супруга и троје дјеце. Са кћерком која је студент четврте године фармације планирам производњу козметике

ПРЕДАВАЊЕ ЗА ОСНОВЦЕ

У оквиру 13. регионалне изложбе меда, пчелињих производа и пчеларске опреме одржано је и предавање о пчеларству за пљеваљске основце. Предавање је одржао Драган Голубовић, учитељ у пензији, некадашњи предсједник ПУ „Матица“, који се пчеларством бави већ скоро четири деценије. Циљ предавања је било упознавање основаца са пчеларством и подстицање да се заинтересују за бављење овом племенитом дјелатношћу.

Голубовић је говорио, пред педесетак ученика старијих разреда основне школе и њиховим професорима, о значају пчела у очувању животне средине, о основним одликама пчела, као и условима за пчеларење младих пчелара. Објаснио да је пчела, превенствено домаћа, гајена од људи, веома заслужна за опрашивање десетина хиљада врста биљака, и да она широм свијета опрашује око 80% биљака које човјек користи за исхрану, те је само због тога њен значај за човјечанство несагледив. Голубовић је казао да су плодови биљака које је опрашила пчела по правилу обилнији, крупнији, укуснији и здравији и да се тако постиже бољи род, па се пчеле користе за опрашивање на одређеним плантажама.

Поред тога, пчела је извор изузетно здраве и корисне хране и лијека, то јест меда, као и више пчелињих производа воска, полена, прополиса, пчелињег отрова, као и ројева и матица, којима се врши размножавање пчела.

Препоручио је основцима редовно коришћење меда и истакао да је домаћи вишецветни пчелињи мед, који представља мјешавину нектара, са десетина па можда и са стотинак различитих биљака са наших простора, изузетног квалитета и савршена храна, а и лијек који штити здравље. Голубовић је објаснио основцима да су они у могућности да се баве пчеларством у њиховим годинама, али да је потребно да задовоље неколико почетних услова. То је воља за пчеларством, превазилажење страха од убода пчела и да они који су алергични на убоде пчела не треба да се баве пчеларством. Важан је положај и смјештај пчелињака који треба да је осунчан од јутра до мрака, као и избор кошница, основне опреме и прибора. Истакао је да је младима у почетку потребан искусан пчелар, ментор који ће да их води кроз сложену област пчеларства и да је потребно учење, стално усавршавање у знању о пчеларству. Даље је говорио о историјату развоја пчелињих кошница и објаснио основне дјелове и одлике разних савремених врста пчелињих кошница. Он је говорио и о опреми и прибору који су потребни за успјешно пчеларење, а показао је и како изгледају и како се користе одређени дјелови пчеларског прибора.

На крају је позвао основце да се укључе у активности пчеларских друштава ПУ „Матица“ и НВО „Све за пчеле, пчеле за све“, гдје имају могућности да добију пчелиња друштава на дар и гдје би их искусни пчелари водили у стицању знања и вјештина потребних за успјешно пчеларење.

Предавање је одржано 6. септембра у сали СО Пљевља.

на бази пчелињих производа. Осим меда, имамо у понуди имуно мед, полен, прополис капи... Ливадско-шумски мед продајемо по цијени од 15 еура. Овакве манифестације нам служе за дружење и стицање

пријатељстава, док је главна продаја на кућном прагу, истакао је Вујовић и сматра ако се пчеларство буде развијало и села ће оживјети јер уз бављење овим племенитим послом иде и развој воћњака и повртњака.

ПОРОДИЧНА ТРАДИЦИЈА

Већ три генерације породице Џуверовић у Пљевљима баве се пчеларством, тачније скоро сто година.

Од покојног оца, који је био врсни пчелар, наследио сам љубав према пчеларству. У Црљеницама имамо између 70 и 80 друштава. Селио сам пчеле раније, али сада немам времена. Направио сам корак даље, па сам отворио прије 4 године и продавницу пчеларске опреме. Супруга помаже, такође. Почео сам и производњу погачица, а ове године сам знањем и способношћу успио преко европске делегације, Министарства финансија и Министарства економског развоја да међу 4 фирме у Црној Гори добијем грант од којег смо набавили линију за производњу сатних основа, рекао је Владо Џуверовић и додаје да је овогидшњи принос меда био солидан, од 10 до 15 кг по кошници.

Посљедње четири године биле су добре, али нијесу достигле 80-те, када смо имали преко тону меда. Мед продајем по цијени од 15 еура, али мислим да је реална цијена 20 еура. Због сталних купаца, нијесмо могли да повећавамо цијене које су остале на нивоу прошлогодишњих. Имам у понуди и медовачу, а планирам и производњу ракије од шљива, јабука, крушака. Ове манифестације су значајне као вид дружења и промоције пчеларства. Секретаријат за привреду успјешно организује манифестације и сваке године се одазивам. Апелујем и на остале пчеларе да узму учешће, нагласио је Џуверовић, који је и члан НВО „Све за пчеле, пчеле за све”.

Ове године смо имали успјешне активности које је препознао и Секретаријат за привреду и у склопу ове манифестације организовао предавање за основце. Спровели смо и активност гдје је пет младих пчелар добило 15 кошница, а посебно сам задовољани што смо једном нашем пчелару, којем је гром уништио помоћни објекат и пчеларску опрему, успјели да надокнадимо штету како би наставио даље бављење пчеларством, закључио је Џуверовић.

С. З. и М. Т.

**„ЗЛАТНА ПЧЕЛА”
ВУКАЈЛА ПЕРУНИЧИЋА**

Већ 22 године Вукајло Перуничић има пчелињак у Подборови. Ове године његов мед је у Тузли добио посебно признање – „Златну пчелу” за квалитет меда, на оцјењивању за технолошку и сензорску анализу.

Нико у породици се није бавио пчеларењем. Случајно сам присуствовао врцању меда и од тог човјека купио двије кошнице. Мислио сам да их продам, али како нијесам, те зиме сам читао о пчелама и заволио рад са њима. Имам око 60 друштава и када одем у пензију, могао бих још са 30 друштава да проширим пчелињак. Досад сам вишкове меда продавао на кућном прагу, а први пут учествујем на изложби меда. Битно је да вишком меда покријем све трошкове пчеларења. Послао сам узорак меда у Тузлу и добио сам информацију да је мој мед добио највише бодова и престижну награду „Златна пчела”, казао је Перуничић, додајући да је за њега одмор боравак у пчелињаку и да сваки слободни тренутак користи да оде у пчелињак.

ДЕЦЕНИЈА РАДА И УСПЈЕХА

Друштво пчелара Грбаљ одредило је 14. септембар за свој дан. Истовремено, то је ислава Друштва, Свети Симеон Столпник, у народу познатији као Симундан. Сваке године, тим поводом, Друштво организује свечану вечеру за своје чланове, пријатеље и госте из земље и окружења, а ове године обиљежиће и 10 година постојања.

У циљу јачања сарадње између ове организације произвођача меда и институција на локалном и државном нивоу, као и у знак захвалности за подршку коју остварују из буџета Општине, међу позванима су увијек и представници локалне самоуправе, Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, Туристичке организације Општине Котор, стручних служби итд.

Ове године, поред Радула Миљанића, председника Савеза пчеларских организација Црне Горе, скупу су присуствовали и представници МПШВ, Мериса Чекић и Ранко Богавац.

Срдачном добродошлицом, Божидар Бујковић, председник Друштва, обратио се члановима и гостима. У сажетом подсећању на успјехе у протеклих десет година рада Друштва, господин Бујковић је инсистирао на јачању комуникације, прије свега између чланова и Управе Друштва, али и бољој сарадњи са институцијама.

– Ово је прилика да вама, као и онима који су спријечени да присуствују овом лијепом скупу, искажемо велико поштовање и захвалност за допринос у раду и угледу Друштва. Желио бих да се и убудуће још више наших пчелара одазове позиву да заједно обиљежимо наш дан.

Данас је познато широј јавности да као озбиљна организација пчелара, са великим успјехом и доприносом развоју ове пољопривредне гране, сарађујемо са удружењима у земљи и окружењу, локалним управама, државним и научним институцијама, као и са познатим

стручњацима. То се показало као добар начин за остварење заједничког циља, обнове и развоја пчеларства на подручју Боке, прије свега у Грбљу.

Оствареном подршком код Општине Котор, МПШВ и Савеза пчеларских организација Црне Горе, Друштво је обезбиједило бројне бенефиције, бржи и лакши приступ информацијама и изворима финансирања, а набавком опреме, материјала, љекова и других артикала из програма за пчеларство, допринијело је да својим члановима смањи трошкове производње меда.

– Скренули смо пажњу потрошачима и туристима на ову дјелатност и мед произведен у Грбљу, као на један од многобројних пољопривредних производа са овог подручја, недовољно искоришћен туристички производ у понуди општине Котор, рекао је Бујковић.

С намјером да допринесе богатијем садржају манифестација које промовишу Грбаљ и пољопривредну производњу уопште, Друштво је потписало Споразум о

сарадњи за организовање „Дана домаћих пољопривредних производа у Грбљу“ са једним бројем мјесних заједница, Туристичком организацијом Општине Котора и Општином Котор, као и Маслинарским друштвом Бока.

– Заједно смо поднијели иницијативу локалној самоуправи и Туристичкој организацији Општине Котор да подржи манифестацију и уврсти је у календар догађаја, рекао је господин Бујковић.

У свом обраћању је апеловао на пчеларе, посебно на оне, који користе подршку Општине за развој пчеларства, да излажу свој производ на тржишту, а прије свега, на нашим локалним фештама и на тај начин, подрже рад Друштва и потврде успјех у развоју пчеларства.

– То је, с друге стране, и одговор локалној самоуправи

за њено разумијевање потреба пчелара, уложена средства и очекивања од корисника бенефиција. Ово је, такође, прилика да скромним признањем, захвалимо члановима који су помогли организацију недавно одржане манифестације.

Ове године, захвалницу за допринос раду и угледу Друштва, председник је, по одлуци Управног одбора, уручио Љубу Никаљевићу, предузетнику из Грбља, за новчану подршку.

Честитајући свима дан и славу Друштва, Бујковић је пожелио пријатно вече и позвао Радула Миљанића, председника Савеза пчеларских организација Црне Горе, да се обрати скупу.

КОМПЛИМЕНТИ

Исказавши велико задовољство због још једне прилике да се сретне са успјешним пчеларима и управом овог респектабилног удружења, господин Миљанић је удијелио комплименте за организацију и успјех у видном јачању пчеларства на овом подручју. Са разочарењем је описао период за нама, као врло лошу годину за пчеларење.

– Ово је била једна од најтежих година за пчеларе у Црној Гори, какву не бих желио више никада да видим. И на сјеверу, као и на југу земље, суочавали смо се са истим проблемима – киша и олује у вријеме цвјетања вегетације, а онда велика суша, потпуно су пореметили развојни циклус пчелињих друштава и омогућиле развој болести. Нарочито је био јак напад варое. Пчелари су предузели све што је у њиховој моћи, али природа је имала посљедњу ријеч.

Ипак, господин Миљанић је исказао оптимизам и велика очекивања у даљој производњи меда у Црној Гори. Поменуо је напоре које улаже СПОЦГ и МПШВ да олакшају ситуацију пчеларима и помогну код надокнаде штете. У Савезу се труде и наставиће како би, у оквиру својих

надлежности, одговорили потребама свих удружења, чланова Савеза.

На крају, пожелио је „медоноснију наредну годину, свима добро здравље и поновни сусрет, на коме ћемо се похвалити много бољим резултатима“.

ПРОМОЦИЈА СЕЛА

Скупу се обратио и Ранко Богавац, представник МПШВ.

– Већ други пут сам за кратко вријеме у Грбљу. Радујем се вашем успјешном раду и овако лијепог повода за окупљање.

– Грбљани су, осим што су вриједни пољопривредни произвођачи, добри организатори рада Друштва и лијепих сусрета на којима промовишу и село и пољопривреду, показали и изразито гостопримство што задовољство због присуства овом скупу чини још већим. Он је нагласио да успјеси пчелара превазилазе очекивања у пољопривредној производњи. Навео је и низ веома афирмативних података о пчеларству у Црној Гори.

– Црна Гора има најорганизованији савез пчеларских организација, добро уређену Кућу меда, најбогатију и најразноврснију биљну пашу у овом дијелу Медитерана, а полифлорни мед потврдио је квалитет на међународним сајмовима. Потражња за овим нашим производом већа је него што успијевамо произвести, па је зато потребно уложити још више напора и средстава, што ће ресорно министарство и надаље чинити. Циљ је ову производњу адекватно валоризовати и довести на највиши ниво, као туристички производ, али и као економски исплативу дјелатност за наше пчеларе. Већ сад се улаже три пута више средстава за пчеларство и још ће се увећавати средства подршке.

– Више од 100.000 пчелињих друштава, 2300 регистрованих пчелара, преко 5000 тона произведеног меда само су неки од података који говоре о експанзивном развоју ове дјелатности. За мед из Црне Горе, баш као и за друге пољопривредне производе, треба обезбиједити додатну вриједност, највиши степен заштите производа – заштићено поријекло.

– Моја колегиница и ја смо овдје и да разговарамо о заштити чувеног парадајза, који се производи у Грбљу. Зато треба да анимирамо људе заинтересоване за производњу и омогућимо им да, за општу корист, остваре потребне услове за добијање ових сертификата. На томе ћемо озбиљно радити, али очекујемо ангажовање и вас произвођача, закључио је Богавац. Након свих лијепих ријечи, отпочела је свечана вечера у банкет сали ПЦ „Вукшић“, гдје се Друштво састаје сваке године да прослави свој дан.

Весна Ђукић

ВРХУНСКА ПОНУДА ЗДРАВЕ ЕКОЛОШКЕ ХРАНЕ

Као резултат жеље великог броја грађана Грбља, а захваљујући напору Организационог одбора који чине представници неколико мјесних заједница у овој средини, Туристичке организације Општине Котор и Општине Котор, као покровитеља, организован је догађај под називом „Дани домаћих пољопривредних производа у Грбљу 2024“. Са циљем да се овај дио Боке Которске, недовољно искоришћен као туристички производ у понуди Града Котора, представи домаћој јавности и бројним туристима, позвани су произвођачи из Грбља и других крајева Црне Горе, да представе своје производе. Око тридесет регистрованих произвођача из Боке и њихових гостију из других крајева Црне Горе: Будве, Бара, Улциња, Сутомора, Подгорице, Даниловграда, Никшића, Колашина, Андријевице, потрудило се да својим производима пробуди сва чула бројних посјетилаца, док се, за добро расположење свих присутних, побринула ТО Котор, која је обезбиједила музичко забавни програм по мјери свих генерација.

Ријечи добродошлице посјетиоцима и излагачима и похвале иницијаторима овог догађаја упутио је Јовица Ристић, директор ТО Котор, који је и отворио фешту, истакавши вриједност и потребу за организовањем оваквих скупова.

По његовим ријечима, промоција села, културе и обичаја, локалног становништва, као и богате гастрономске понуде, као туристичког производа са неисцрпним потенцијалом, обогаћује туристичку понуду Котора и доприноси јачању везе између села и града, нарочито кроз ангажовање локалне самоуправе као покровитеља. Он је похвалио све који су учествовали у припреми и нагласио да би оваквих догађаја требало бити још више, те да ће, локална ТО и убудуће снажније и значајније подржати сваку добро осмишљену манифестацију, која промовише село и општину Котор.

Заједничким напорима може се постићи много више како на плану афирмације и ангажовања вриједних мјештана, тако и богатом понудом здраве еколошке хране, која на веома захтјевном домаћем и страном тржишту на најбољи начин репрезентује рад и активности локалне заједнице.

ПОДРШКА

Посјетиоцима и излагачима се обратио и Ранко Богавац, представник Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде.

Ово је прави начин да се ода признање произвођачима

и мотивише их да увећају пољопривредну производњу, иначе најмање популарну дјелатност, нарочито међу млађом популацијом која масовно напушта село. Овако се, промовисањем домаћег производа у мјесту производње и директним контактом произвођача и потрошача, фаворизује квалитет производа, стимулишу произвођачи, оживљава село и даје добар примјер младима. МПШВ ће и даље и још значајније подржати пољопривредну производњу, нарочито мале произвођаче који остају невидљиви, а имају аутентичан производ високог квалитета, нагласио је Богавац.

Шаренило изложених производа, пршут и друге месне прерађевине, сиреви, конзервирано воће и поврће, вина, сокови, маслиново уље, мед, козметика на бази меда и маслиновог уља, поврће и воће, цвијеће, украсни предмети за домаћинство од дрвета маслине, љековите траве, чајеви представљали су празник за сва чула. Ове године се видјело да је уложено доста и у дизајн паковања, па су производи плијенили пажњу посјетилаца како укусом и мирисом, тако и изгледом. Ипак, највеће интересовање било је за домаћи пршут, сир, вино, мед и маслиново уље. Комплименти бројних посјетилаца и званичника, који су на организованој дегустацији свим чулима уживали у понуди искључиво домаћих производа из Грбља, потврђују да сервирање хране постаје право умјетничко дјело, посебно када се тога прихвати познати бокелски кувар Р. Рашковић.

УТИСЦИ ПОСЈЕТИЛАЦА

На питање одакле долази и да ли јој се допада фешта, госпођа Лидија Кулинчић је одговорила:

Долазим из Загреба. Овдје имамо пријатеље. Прошле године сам била с мужем, а ове године је ту цијела породица. Остали смо у Тивту дуже од планираног и „ухватили“ фешту. Овакви локални догађаји велико су освјежење за све нас који посјећујемо Црну Гору. Волимо видјети и осјетити дух Медитерана на једноставан начин, упознати природне љепоте, културу, гастрономију становника у крајевима које посјећујемо, а притом, испробати изузетне производе локалних произвођача. Па то је одличан спој лијепог и корисног.

Јован из Сомбора, који већ неколико година с друштвом љетује у Бигови, сматра овакве догађаје лијепом допуном купању на плажама и ноћном животу. Опуштена атмосфера прија и млађој популацији која забаву не налази само у дискотекама и Порто Монтенегру.

Све је умерено и прилагођено месту и времену. И за старије и за млађе. Људи су спонтани, срдачни, производи су јако добри – ријечи су нашег саговорника.

Можете ли упоредити прошлогодишњу и ову фешту – питали смо Радмилу Божовић, угледну пољопривредницу из Грбља, једну од излагача, за чије производе од меса и млијека знају и у сусједним земљама.

Ове године све је боље организовано. И штандови и расвјета, прилаз колима је омогућен до самог улаза на излагачка мјеста. Све је чисто, музика добра, а нема ни комараца. Излагачима су обезбијеђени и храна и пиће тако да нијесмо морали о томе бринути. Ми смо произвођачи који су стекли углед и своје сталне муштерије, па нам пласман производа не зависи од оваквих скупова, али лијепо је окупити људе, дружити се и унијети мало промјене у свакодневни живот. Па и продати. Ватромет којим је означен почетак музичког програма све је развеселио. Одушевљена публика, аплаузом је поздравила његов спектакуларни завршетак. Журка је почела.

ПЕРСПЕКТИВА

Село граду помаже у раду, а град селу, помаже у јелу! Тако би се, овом веселом доскочицом, коју ми једном давно рече наш сељанин, високи интелектуалац из великог града, могао описати узајамни однос ове двије, интересно повезане заједнице. И ништа се није промијенило за све ове деценије. Толико пута поновљена прича да треба оживјети село, повратити му важност чувара традиционалних вриједности и носиоца пољопривредне дјелатности која ће, новим садржајима, обогатити туристичку понуду града и зауставити урбанизацију села, полако губи смисао, јер појединачни успјеси неће довести до значајнијих промјена у развоју сеоског туризма о чему стално говоримо. Захтјеви туристичког тржишта много су суптилнији. Није их тешко испунити јер све те љепоте и материјала за рад имамо у изобиљу!

ВАЖНО ЈЕ УЧЕСТВОВАТИ

Ова је година, по казивању већине пчелара како из Боке, тако и из других крајева Црне Горе, била веом лоша, а по свој прилици слиједи нам још једна таква. Мед и остали пчелињи производи углавном су из прошле године. Ове сезоне, због неповољних временских услова, велике суше и слабије паше, било је мало меда. Иако су наши пчелари веома савјесни и примјењују препоруке стручњака, прате ситуацију и на вријеме извршавају задатке у пчелињаку, како су нам рекли – ништа није помогло против више силе. Многима су друштва десеткована нападом вароа, нека су једва жива и готово да нема меда у кошницама ни за њихову исхрану. Припрема за презимљавање биће пресудна. Иако су забринути шта ће им донијети наредна година, пчелари се ипак надају и вјерују да ће се све стабилизovati и да ће добро спроведена заштита и припрема за зиму уродити плодом.

Велико је интересовање потрошача који су већ стекли повјерење у пчеларе Црне Горе, који су својим одличним производима освојили потрошаче и ван граница наше земље, па се данас тражи више нашег меда него што се успије произвести. Угледни пчелар из Грбља, Видак Томашевић каже да је уложио много труда и средстава у одржавање пчелињака, али да није задовољан резултатом. Неубичајено, пчелари су могли понудити углавном прошлогодишњи мед.

По ријечима Чеда Јелића, пчелара из Андријевице, у његовом крају ситуација је била нешто боља, али ни тамо се нијесу хвалили богатом годином. Бранкица Краљевић из Доњег Грбља и брачни пар Глобаревих, који су дошли чак из Колашина, слажу се да је ово била тешка година за пчеларе. Ипак, кажу Глобаревихи „није све у новцу, важно је учествовати“.

Весна Ђукић

JESENJE PRIPREME ZA ZIMU I NAREDNU SEZONU

Svima je poznato, a naročito iskusnim pčelarima da u septembru treba obezbijediti dovoljno zaliha hrane, pri čemu treba povesti računa o mladim maticama, jačini društva, kvalitetu saća kao i suzbijanju varoe, kao stalne opasnosti za pčele koje treba prezimiti.

Ako krajem avgusta i početkom septembra bude obilnih padavina, doći će do ponovnog buđenja prirode tako da će livade ozeleniti, a i korovsko bilje će ponuditi svoje žlijezde nektarije. Pčele će tada, ako ne dopuniti, onda makar sačuvati zimske zalihe koje su spremljene u prethodnom periodu. Međutim, faktori koji utiču na medenje biljaka dosta se razlikuju od vrste do vrste pa tako nikada nećemo imati ispunjene idealne uslove za sve biljke, pogotovu što je skup faktora velik i različit. Za pčelara je uvijek zadovoljavajuće da vaga u ovom mjesecu bude makar na „pozitivnoj“ nuli, a još bolje ako pčele obezbijede blagu dopunu zimskih zaliha.

Može biti opasno ako je vaga danima u minusu, prvenstveno zbog horizontalnog prenosa varoe i tihe grabeži koja je tada teško uočljiva. Malo je pčelara koji

imaju vagu i koji će dobiti ovu korisnu informaciju. Oni koji je nemaju, a završili su sa dopunom zimskih zaliha, mogu svakoga dana izvesti jednu vrstu provjere izdašnosti nektara metodom „cijedenja sabiračica“ kako bi dobili kakvu-takvu informaciju. Naime, sabiračice (koje su nešto krupnije) se hvataju na letu za krila, a potom se po sredini trbušnog dijela (gledano sa boka), odmah ispod toraksa, vrši blagi pritisak na medni mjehur. Ako konstatujemo prazne medne mjehurove na više sabiračica, moramo suziti leta za veličinu izlaska jedne do dvije pčele, a najbolje je ako imamo vertikalni sistem odbrane i malo kružno leto bez poletaljke. Za zimu je veoma važan i polen koji pčele donesu u septembru, pa je dobro da se rano ujutru zajednice (bez obzira na obezbijedenost zaliha hrane) stimulišu malim količinama šećerno-mednog sirupa (200–300 ml) jer od 100% donijetog cvijetnog praha u jesen, 70% se koristi za deponovanje hranljivih materija u organizmu pčele. Pošto „savremena košnica“ nikako ne zadovoljava uslove prirodnog staništa, to će i razna odstupanja stvarati različite posljedice koje pčelar sigurno mora početi da ispravlja mnogo prije

septembra. Pčelari koji nijesu na vrijeme konstatovali nedostatke, moraju početkom septembra ispraviti ono što je moguće i od čega se odstupilo, vodeći računa da pritom posljedice korekcija ne budu katastrofalne.

MLADE MATICE BOLJE ZIMUJU

Pad krive „biološkog optimuma“ govori nam o terminu početka pripreme za narednu godinu, a za uspjeh naredne godine pravi se temelj još u maju i junu tekuće, kada zajednicama prvo treba obezbijediti mlade matice koje će ući u zimu sa svim svojim prednostima u odnosu na višegodišnje matice. Matica ne smije biti druge rase ili soja, a ako pravilno odaberemo soj prilagođen konkretnoj klimatskoj zoni, povećaćemo produktivnost za 20–30%, ali i smanjiti zimske gubitke.

Dalje, ako posmatramo jedan uzorak zajednica u prirodi, vidimo da iz godine u godinu broj mladih matica raste i da sa povećanjem progresije posmatranog uzorka broj mladih matica sve više teži procentu 100. Priroda nam dakle ukazuje da i bez učešća čovjeka, mlade matice zimuju u najvećem broju slučajeva. Zimovanje je ipak jedna vrsta stresa, a imati matice koje su već bile pod stresom nosi samo po sebi jednu vrstu rizika. Po Riharu, od trogodišnjih matica preko zime uginu 10%, od dvogodišnjih 2,9%, a od jednogodišnjih samo 0,2% matica. Lebedev kaže: „Troškovi zamjene starih matica mladim kasnije se isplate tri do četiri puta“. Važnost zazimljavanja mladih matica se ogleda i u tome da se dešava da mlada matica ima moć da izvuče zajednicu iz većine zimskih problema, čak i ako skup potrebnih faktora pri izlasku iz zime nije potpun. Pojedini stručnjaci tvrde da zamjena matica na početku jeseni ima prednost pred proljećnom zamjenom, jer će mlada i kvalitetna matica zalijegati kroz cijelu jesen tako da će društvo ući u zimu sa mnogo većom količinom mladih pčela koje će biti spremne za proljećno „razbuktavanje“. Takođe, treba obratiti pažnju na to da matica nema neki vidljiv nedostatak, da li se normalno kreće, ima li krila i noge, jer može se desiti da pčele izvrše tihi zamjenu, pa da dođe do lošeg sparivanja ili da čak i ne dođe

do sparivanja. Na Slici 2 možete vidjeti šta se dešava u proljeće, kada pčele prethodne jeseni tiho zamijene maticu (stara rodonačelnica) u periodu kada je i kvalitet i količina trutova nedovoljna za kvalitetno sparivanje. Ovakvo društvo s proljeća postaje čisti trošak za pčelara i pravi raj za varou i bolesti.

Maticu ne treba tražiti jer je dovoljno da vidimo da li matica zaliježe ćelije saća kompaktno, bez preskakanja, te ako naiđemo na kompaktne reone legla iste starosti, onda to znači da se radi o dobroj, plodnoj matici. Ako je leglo pri pregledu po starosti izmiješano, a jaja su polagana bez nekoga reda, onda se nalazimo pred dvije sumnje: ili matica nije ispravna, ili leglo od nečega strada. Posebnu pažnju tada treba obratiti na leglo, jer ako naiđemo na sasušene larvice koje se i po boji i po položaju razlikuju od zdravih, onda možemo sumnjati na evropsku trulež legla.

Ako naiđemo na ćelije koje su ugnute i probušene, a pritom je masa larve trula, rastegljiva i osjeća se na tutkalo, hitno se treba obratiti najbližoj veterinarskoj ustanovi. Ako je sve u redu sa leglom, onda dolazimo do konstatacije da je za tako izmiješano leglo kriva matica i trebalo bi je, po mogućnosti, zamijeniti, jer postoje velike šanse da će društvo stradati preko zime ili u proljeće. Zamjena se u ovo vrijeme nikako ne smije izvršiti prostim ubijanjem stare matice. Najbolje je ako posjedujemo maticu, a ako ne, onda maticu treba kupiti. Za razliku od prethodnih mjeseci, matice se u septembru teže nalaze, a i prijem istih se nalazi u zoni većeg rizika. S obzirom na konačan račun, ove prepreke se mogu lako savladati.

„OPASNOST“ OD MEDLJIKE

Za što bolje uzimljanje bitna je i količina hrane koju je pčelar u prethodnom periodu oduzeo, ostavio ili dodao pčelinjoj zajednici. Već je rečeno da prekomjerno oduzimanje hrane povlači prihranjivanje koje je trebalo obaviti do kraja avgusta jer su tada mnogo povoljnije temperature za preradu sirupa (zahtijeva se 36°C), manje je iscrpljivanje zimskih pčela, veće je lučenje fermenta invertaze, a sve to je mnogo nepovoljnije u septembru. Oni pčelari koji do kraja avgusta nijesu svoje zajednice snabdjeli

dovoljnom količinom kvalitetne hrane, ovaj mjesec je posljednja prilika da se to ispravi, ali moraju znati da to kašnjenje povlači za sobom veći prolječni mortalitet, posebno ako se za prihranu koristi neodgovarajuća koncentracija sirupa i prekomjerna količina hrane. Birati između propasti od gladi i većeg uginuća pčela, kao prvo znači – ne izabrati ni jedno ni drugo, a kao drugo znači – morati izabrati drugo. Slična situacija nas čeka i ako se pojavi medljika. Posebno je opasna medljika od vrbe, hrasta i jele, a najopasniji je medljikovac nastao od voćnih sokova. Neki ga zovu i voćnim medom, a pčele ga sakupljaju sa plodova šljive, grožđa, kruške, lubenice, dinje... Ove sokove pčele transportuju u ćelije i to uglavnom do polovine ćelija. Čačalicom možemo provjeriti sumnjive ćelije, pa ako naiđemo na med stvrđnute, neobične mase braon boje, onda nema sumnje da se radi o najopasnijoj hrani koja, ako ostane preko zime, može izazvati katastrofalne posljedice, naročito u zimama sa dugim hladnim periodima bez izlijetanja. Takođe je opasno ako u septembru nađemo okvire sa ukristalisanim cvijetnim medom u saću. Takve okvire obavezno moramo izvaditi i društva dohraniti.

Medljiku moramo ili odstraniti ili zatopiti („razrijediti“) saharoznom hranom ako su količine manje. Količina hrane u septembru, za uslove umjereno kontinentalne i kontinentalne klime, treba da se kreće 2,5–3 kg meda po posjedutoj ulici u gnijezdu. Količina perge bi trebalo da bude oko 0,3 kg po ulici. Za njeno obezbjeđenje je najvažniji faktor dobar izbor lokacije pčelinjaka. Ispod 3 kg meda po posjedutoj ulici u gnijezdu ne bi trebalo da imaju slabije zajednice i zajednice sa mladim maticama, jer one nešto kasnije u jesen prestaju sa zalijeganjem, a u proljeće ranije počinju zalijeganje što zahtijeva i veću potrošnju hrane. Kod pološke, količina hrane bi trebalo biti srazmjerno veća od količine 2,5–3 kg jer su, za razliku od LR, DB i Farara, temperaturni uslovi nepovoljniji. To bi značilo da društvo u DB košnici sa 8–10 ramova pčela treba da ima oko 25 kg hrane, društvo u dva LR tijela treba da ima oko 30 kg, sa tri LR tijela oko 40 kg, dok kod Farara u gornjem tijelu treba da ima 16–18 kg, a u ostalim tijelima oko 8 kg.

Može se desiti da u košnici bude i 20 kg hrane, a da usljed nepravilnog rasporeda hrane, društvo preko zime strada od gladi. Zato u septembru visina medne kape na centralnim ramovima ne bi trebalo da bude ispod 7 cm kod LR rama, a kod DB i pološke ne manje od 9 cm, s tim što zadnji djelovi rama treba da budu dobro popunjeni poklopljenim medom. Površina pod leglom će se u narednom periodu postepeno smanjivati a pčele će mjesto izlaska mladih pčela (ćelije koje su bile u dodiru sa mednom kapom) popunjavati medom. Lijevo i desno od centralnih ramova treba da stoje ramovi kompletno popunjeni poklopljenim medom i pergom koja je u ovo doba teško uočljiva pošto je pokrivena medom i voštanim poklopcima. One zajednice koje ne ispunjavaju sve ove uslove treba dohraniti šećernim sirupom (3 kg šećera na 2 litra vode), jer takav rastvor najmanje iscrpljuje pčele u ovom periodu i pčele ga brže prerađuju i zapečaćuju. Količina dopune ne smije preći 1 kg po ulici pčela, a dokazano je da će posljedice biti najmanje ako količina ne prelazi 0,5 kg. Ove propuste treba ispraviti najkasnije prve nedjelje septembra što se tiče planinskih krajeva, dok bi za ravničarske krajeve gornji limit bila druga nedjelja septembra.

Treba naglasiti da najmanje 70–80% hrane, od ukupne količine, mora biti cvijetni med (uredba EU o organskoj proizvodnji u pčelarstvu kaže 90%) i da su najbolji medovi svijetle boje jer sadrže najmanje nesvarljivih materija. Onih 20–30% može biti med od šećernog sirupa koji će, ako se sve sprovede kako treba, biti lagerovan tako da će ga pčele prvog utrošiti. Uredba EU za organsko pčelarstvo kaže da, ako zalihe nijesu dovoljne, dopuna hrane se može izvršiti samo organskim medom ili biošećerom koji se dobija od organski uzgajane šećerne repe. Biošećer još ne postoji na našem tržištu tako da je za nas jedina alternativa običan šećer. Ukoliko pčele izlijeću tokom zime u ciklusima od oko 20 dana na proćisni let, društva će, iako zazimljena na skoro čistom suncokretovom medu, uspješno prezimiti. Ozbiljni pčelari se ipak neće igrati „spavanja na pruzi“, tj. neće računati na zimu sa ovako povoljnim vremenskim ciklusima.

Izvor: pčelarska literatura i sajтови

PRIJETNJA EVROPSKOM I SVJETSKOM PČELARSTVU

Invazija nametničkim (parazitskim) grinjama medonosne pčele najveći su problem današnjeg pčelarstva. U zajednicama medonosne pčele (*Apis mellifera*) prisutne su invazije tri vrste nametničkim grinjama, i to: *Varoa spp.*, *Acarapis woodi* i *Tropilaelaps spp.* Globalna proširenost navedenih nametnika na pčelinjacima širom svijeta, te njihov negativan uticaj na povećanu pojavu uslovljenih pčelinjih bolesti, posebno onih virusnih, i gubici u pčelarstvu pokazuju važnost, ali i nužnost kontrolisanja njihovog broja u pčelinjim zajednicama. Glavnim uzrokom povećanih gubitaka u pčelarstvu posljednjih nekoliko decenija smatra se akumulirani učinak i virulencija nametničkih grinja, te razvoj njihove otpornosti na višekратно primjenjivane tretmane sintetičkim akaricidima. U svrhu korisnog kontrolisanja nametničkih bolesti pčelinjih zajednica primjenom inovativnih i održivih postupaka neophodno je razumijevanje invazije grinjama na nivou pojedinačne pčele, cjelokupne pčelinje zajednice, kao i pčelinjaka uopšte. Inovativnim načinima kontrolisanja broja nametničkih grinja nastoji se smanjiti njihova virulencija i mogućnost širenja, a povećati genska tolerancija pčelinjih zajednica primjenom onih metoda koje obezbjeđuju proizvodnju kvalitetnog meda i drugih pčelinjih proizvoda.

Tropileloza je nametnička bolest koja negativno utiče na pčelinje zajednice. Na evropskom se području, kao i na svjetskom nivou, smatra opasnom i važnom pčelinjom bolešću, na čiju se sumnju ili pozitivan laboratorijski nalaz moraju hitno sprovesti mjere sanacije i suzbijanja u skladu sa važećim zakonskim propisima. Uzrokuju je ekto-parazitske grinje iz roda *Tropilaelaps spp.*, a predstavlja nametničku bolest nezrelih razvojnih oblika medonosne

Piše: Ivana Tlak Gajger

pčele. Unutar roda opisane su četiri vrste grinja, i to: *T. clareae*, *T. koenigerum*, *T. mercedesae* i *T. thai*. Sve četiri parazitiraju na azijskim vrstama medonosnih pčela (*Apis dorsata*, *Apis laboriosa*), dok su vrste *T. clareae* i *T. mercedesae* nametnici i evropske medonosne pčele (*A. mellifera*). Zajednice divljih pčela (slobodnoživućih pčela koje se ne drže u košnicama) *Apis dorsata*, *Apis breviligua* i *Apis laboriosa* izvorni su domaćini tih sitnih parazitskih grinja. Međutim, sa unošenjem zajednica evropske medonosne pčele (*A. mellifera*) na azijsko područje, grinje su se proširile i prilagodile novom i „nespremnom” domaćinu. Iako se grinje mogu razmnožavati samo na

pčelinjem leglu i hraniti se isključivo nezrelim razvojnim stadijumima pčela, a njihova manja veličina tijela, kraća foretska faza (dio života kad parazitiraju na odraslim pčelama), brza pokretljivost i kratka neproduktivna stopa učinili su ih novom prijetnjom evropskom i svjetskom pčelarskom sektoru. Prijetnju pojačava i potpun nedostatak odbrambenih mehanizama u ponašanju „zapadne” medonosne pčele, što ih čini posebno ranjivim na parazitske invazije onim nametnicima koji su dosad smatrani „egzotičnim”. Zbog globalne pčelarske proizvodnje, koja uključuje stalan međunarodni promet i trgovinu pčelama, pčelinjim proizvodima i priborom, postoji visok

rizik od unosa opasnog nametnika i njegovog širenja na nova geografska područja. Osim toga, dvostruki parazitizam grinja *Varoa destructor* i *Tropilaelaps spp.* dosad je utvrđivan i posmatran u tropskim i subtropskim djelovima Azije, no nedavno su se ove opasne nametničke grinje proširile i na južne djelove Rusije, Uzbekistana i Kazahstana.

UZORCI

Krajem 2022, po prvi put su izdvojeni uzorci ženskih grinja u regiji Kirgiz, a identifikovani su kao *Tropilaelaps mercedesae*. Ove grinje pokazuju morfološke razlike koje sugerišu intraspecifične varijacije na različitim geografskim područjima. Takođe se sugerišu da je intraspecifična divergencija *Tropilaelaps mercedesae* veza između uzbekistanske i pakistanske populacije grinja sa vidljivim genskim odvajanjem od populacija na Filipinima i Šri Lanki. Da bi se zaštitila populacija medonosnih pčela širom svijeta, ključna je saradnja među istraživačima, pčelarima, veterinarima i drugim predstavnicima pčelarskog sektora. Podizanje svijesti među pčelarima, rano prepoznavanje nametnika i korišćenje najboljih praksi upravljanja pčelinjim zajednicama u košnicama, može pomoći ublažavanju ove prijetnje.

Grinje iz roda *Tropilaelaps* imaju ovalno nesegmentirano i torzo-ventralno spljošteno tijelo, obično crvenkastosmeđe boje i prekriveno je brojnim sitnim hitinskim dlačicama. U zavisnosti od vrste grinja, njihova dužina tijela iznosi od 0,7 do 1,0 mm, a širina od 0,4 do 0,6 mm. Kod njih je izražen polni dimorfizam, pri čemu su ženke znatno veće od mužjaka. Odrasli primjerci imaju četiri par nogu, pri čemu je prvi par usmjeren prema naprijed, poput pokretljive izdužene izrasline (ticala), a smatra se i da ima osjetilnu ulogu. Porijeklom iz subtropskih azijskih regija, ove grinje mogu uzrokovati malformaciju pčelinjeg legla, smrtnost odraslih pčela i mogući bijeg pčela iz košnice u obliku roja. Uopšte rečeno, tropileloza je parazitska bolest društvenih zajednica pčela, uzrokovana grinjama iz roda *Tropilaelaps* (*Acari: laelapidae*), koje

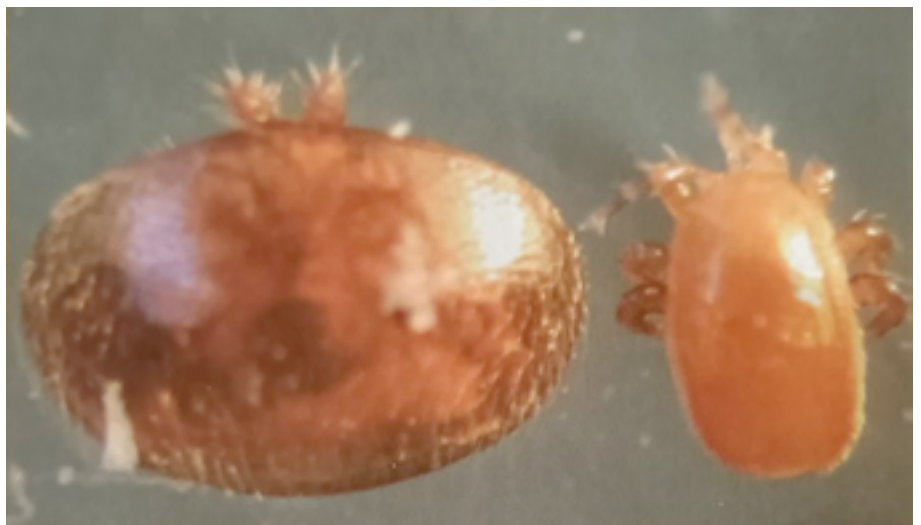

potiču iz Azije i prirodno parazitiraju najprije na divovskoj azijskoj pčeli *Apis dorsata*). Sa uvozom evropske pčele (*A. mellifera*) u Aziju, te su grinje prešle sa svog izvornog domaćina na evropsku medonosnu pčelu. Budući da se danas evropskom pčelom upravlja širom Azije, grinje *Tropilaelaps* predstavljaju joj jednu od najvećih prijetnji. Ženke grinja iz ovog roda hrane se, prije svega, hemolimfom pčelinjih larvi, a razmnožavaju se u poklopljenom pčelinjem leglu. Svojim usnim aparatom ne mogu probiti tvrdu kožu odrasle pčele, a dosad se smatralo da bez pčelinjeg legla ne mogu preživjeti duže od dva dana. Sada, nakon širenja na nova geografska područja i utvrđene jake invazije pčelinjih zajednica, ova je tvrdnja pod velikim znakom pitanja. Veoma brzo i okretno se kreću po saću i odrslim pčelama. Životni ciklus grinja iz roda *Tropilaelaps* sličan je kao kod

grinje *V. destructor*, no znatno je kraći i traje svega jednu sedmicu. Oplodena ženka ulazi u radiličko i trutovsko pčelinje leglo neposredno prije poklapanja stanica sa larvama, te tu polaže prosječno tri do četiri jajašca. Iz njih se razvija jedan mužjak i više ženki. Poslije, otprilike, 12 sati razvija se larva, a potom nimfa. Razvojni stadijum protonimfe, deutonimfe, te odrasle grinje hrane se hemolimfom nezrelih razvojnih stadijuma pčele. Mlade grinje se pare unutar poklopljene stanice saća, uz pčelinju larvu ili kukuljicu, iako su utvrđeni i neuobičajeni slučajevi parenja u stanici saća nakon izlaska mlade pčele ili, pak, izvan stanice sa leglom. Za razliku od *V. destructor*, mlade ženke i mužjaci iz roda *Tropilaelaps* sa svojom majkom izlaze iz stanice saća sa mladom pčelom. Tokom foretske faze životnog ciklusa, nametničke grinje se hvataju za tijela odraslih pčela iako se na njima ne mogu hraniti. To im je životno razdoblje vrlo kratko jer već nakon dva dana oplodene mlade ženke grinje moraju ući u nove stanice saća, koje sadrže pčelinje larve. Međutim, tokom tog razdoblja može doći do širenja uzročnika tropileloze među pojedinim pčelinjim zajednicama na istom ili, pak, na više susjednih pčelinjaka.

KLINIČKI ZNACI

Primarno se grinje iz roda *Tropilaelaps* prenose kao posljedica zalijetanja, grabeži i rojenja odraslih pčela, a zatim i zbog selećeg pčelarenja ili loše pčelarske prakse. Vrlo brz razvojni

ciklus i kratko razdoblje života izvan pčelinjeg legla dovode do vrlo naglog povećanja populacije nametničkih grinja unutar pojedine pčelinje zajednice. No, grinje iz roda *Tropilaelaps* nijesu prilagođene životu u pčelinjim zajednicama bez legla, stoga se smatra da ne mogu preživjeti zimu u umjerenim klimatskim područjima. Međutim, ponovo se nameće pitanje nije li došlo do novih prilagođavanja već opisanog nametnika i koliki negativni učinak na njegovo širenje mogu uzrokovati osjetno promijenjene meteorološke i klimatske prilike na globalnom nivou. Klinički znaci karakteristični za tropilelozu slični su varozi. Kod jako invadiranih pčelinjih zajednica, zbog izražene agresivnosti prilikom invadiranja na larvama, može uginuti i više od 50% pčelinjeg legla. Štete na nivou pčelinje zajednice očitavaju se njezinim ubrzanim slabljenjem, a kadkad i uginućem. Jako invadirana pčelinja zajednica može se zbog toga izrojiti ili napuštiti košnicu, odnosno odrasle pčele puze ispred košnice i ne mogu letjeti. Izgled pčelinjeg legla u takvim okolnostima je nepravilan i prisutne su rupice na poklopcima, a pčele čistačice pokušavaju izvući uginule razvojne oblike pčela iz stanica saća. Mlade pčele imaju skraćen životni vijek, manju tjelesnu masu, nepravilno građen oblik te izobličena i nepravilno izrasla krila i noge. Kod istodobnih invazija grinjama iz roda *Tropilaelaps* i *V.destructor* odnos broja primjeraka iznosi otprilike 70 : 30. Kao što je već rečeno, donedavno je invazija bila ograničena na tropsku u subtropsku Aziju, ali se posljednjih godina geografska rasprostranjenost ovih nametnika znatno povećala i proširila na djelove Rusije, Uzbekistana i Kazahstana. Prema dostupnim podacima, u 2022. godini, u kirgiskoj regiji uzorkovan je niz ženskih grinja identifikovanih kao *T.mercedesae*. Stoga se smatra da se može lako proširiti i postati znatna prijetnja pčelarstvu na globalnom nivou, uglavnom trgovinom, odnosno uvozom pčela, rojeva, matica, pčelinjih proizvoda i opreme. Upoređujući uzorke grinja, to jest anatomske strukture *T.mercedesae*, porijeklom iz Koreje i Nepala sa nedavno prikupljenim uzorcima u Uzbekistanu,

istraživači su otkrili znatne razlike u stepenu sklerotizacije ventralnih štيتova, gustoći opistogastričnih setova i prisutnosti malog trbušnog izdanka (specifičnih anatomskih struktura), kao i u djelovima usnog aparata. Te morfološke razlike upućuju na intraspecifične varijacije u različitim geografskim područjima trenutne rasprostranjenosti. Osim toga, istraživači sugerišu da je intraspecifična divergencija *T.mercedesae* veza između uzbekistanskih i pakistanskih populacija grinja, a sa vidljivim odvajanjem od populacija grinja sa područja Filipina i Šri Lanke. Sumnja na bolest može se registrovati tokom kliničkog pregleda pčelinje zajednice, izdvajanjem uzročnika iz uzorka odraslih pčela ili pčelinjeg legla kao i pregledom podnjača košnica nakon primjene akaricida.

MORFOLOGIJA

Morfološkom identifikacijom, grinje iz roda *Tropilaelaps* potrebno je razlikovati od grinje *V.destructor*, od muve *Braula coeca* te od grinje *Melittiphis alvearius*. Kontrolne mjere na invazivnim područjima obuhvataju biotehnoške postupke utemeljene na biološkim svojstvima grinje (privlačnost legla za grinje,

nemogućnost hranjenja na odraslim pčelama, kratak životni vijek izvan pčelinjeg legla), biološkouzgojne postupke (uklanjanje saća sa leglom, uklanjanje poklopljenog legla nakon devet dana izolacije matice, izolacija matice tokom 21 dana, što omogućuje izlazak svih pčela iz postojećeg legla), te primjenu akaricida.

Dakle, budući da se tropileloza širi na evropski kontinent i osjetno se približava zemljama Evropske unije, naravno da se javljaju i mnoga nova pitanja i uočavaju takozvane rupe u znanju, poput toga koliko dugo odrasli primjerci grinja mogu preživjeti u pčelinjim zajednicama bez legla, koji su putevi njihovog širenja, jesu li i u kakvoj interakciji sa grinjama *Varroa*, koja će biti najbolja kontrolna mjera ili praksa? Shodno novonastaloj situaciji, sa širenjem tropileloze neophodna je izrada programa zajedničkog praćenja i ranih dijagnostičkih mjera, praksi nadziranja invazija te upravljanja postupcima kontrolisanja bolesti. Za posljednje navedeno neophodna je tijesna saradnja pčelara, dojagnostičkih laboratorija, veterinarara, inspektorata i zakonodavaca, kao i svih drugih dionika pčelarskog sektora. Prema tome, zajedno čuvajmo pčele!!!

OBAVJEŠTENJE

Udruženje pčelara Podgorice organizuje tridesete jubilarne Podgoričke dane meda. Manifestacija će se održati 17, 18 i 19. oktobra na Trgu nezavisnosti u Podgorici. Očekuje se učešće preko 40 izlagača kao i veliki broj gostiju, opštinskih i državnih zvaničnika.

Pozivaju se svi zainteresovani da se uključe u ovu značajnu manifestaciju. Dobro došli.

kuća meda
www.kucameda.me

SOJA PROTEIN

pogača za pčele

preporučuje se kao dodatak ishrani pčela u periodu sezonskog nedostatka polena

SOJA PROTEIN INVERTNI SIRUP

Sastav: **glukoza, fruktoza, saharoza, invertni sirup i soja.**
 Kontrolu kvaliteta vrši: **Centar za ekotoksikološka ispitivanja Crne Gore**

Rok trajanja: **6 mjeseci.**
Čuvati na suvom mjestu.

Datum proizvodnje: **Utisnut na kutiji.**

Proizvodi: **KUĆA MEDA d.o.o.**
 Grbe bb, 81412 Spuž-Danilovgrad, Crna Gora

Kontakt tel.: **+382 68 844 333**
 E-mail: **kucamedacg@gmail.com**
 www.kucameda.me

Partner: **Savez pčelarskih organizacija Crne Gore**
 Grbe bb, 81412 Spuž-Danilovgrad, Crna Gora
 E-mail: **spocg@t-com.me**

HACCP

1 KG

Proizvodnja pogača u Kući meda obavlja se u registrovanom objektu, broj rešenja Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove: 060-323/16-0306-366/3.

Trenutno se proizvode tri vrste pogača i to: **KLASIK, IMUNO AKTIV I SOJA PROTEIN.**

Osnova za proizvodnju pogača je šećer i invertni sirup. Šećer se melje u turbinskim mlinu koji daje izuzetno fine kristale.

Komponenta koja se dodaje u sve tri vrste pogača je pšenično brašno u koncentraciji do 2% u cilju boljeg sjedinjavanja i vezivanja smjese.

Vaše komentare, primjedbe i sugestije možete nam poslati na E-mail: **kucamedacg@gmail.com**

kuća meda
www.kucameda.me

IMUNO AKTIV

pogača za pčele

za bolji razvoj pčelinjeg društva

PROBIOTIK
 Sa probiotičkim suplemenom: Zdravstveno korisni mikroorganizmi koji poboljšavaju zdravlje pčele i povećavaju otpornost na bolesti.

SUPLEMENT
 Sa dodatkom: Učinkovito poboljšava zdravlje pčele, povećava otpornost na bolesti i povećava otpornost na stres.

Sastav: **glukoza, fruktoza, saharoza, invertni sirup, probiotik, pšenične mekinje, pivski kvasac, eterično ulje i cimet.**
 Kontrolu kvaliteta vrši: **Centar za ekotoksikološka ispitivanja Crne Gore**

Rok trajanja: **6 mjeseci.**
Čuvati na suvom mjestu.

Datum proizvodnje: **Utisnut na kutiji.**

Proizvodi: **KUĆA MEDA d.o.o.**
 Grbe bb, 81412 Spuž-Danilovgrad, Crna Gora

Kontakt tel.: **+382 68 844 333**
 E-mail: **kucamedacg@gmail.com**
 www.kucameda.me

Partner: **Savez pčelarskih organizacija Crne Gore**
 Grbe bb, 81412 Spuž-Danilovgrad, Crna Gora
 E-mail: **spocg@t-com.me**

HACCP

1 KG

kuća meda
www.kucameda.me

KLASIK

pogača za pčele

Sastav: **glukoza, fruktoza, saharoza, invertni sirup**

Kontrolu kvaliteta vrši: **Centar za ekotoksikološka ispitivanja Crne Gore**

Rok trajanja: **6 mjeseci.**
Čuvati na suvom mjestu.

Datum proizvodnje: **Utisnut na kutiji.**

Proizvodi: **KUĆA MEDA d.o.o.**
 Grbe bb, 81412 Spuž-Danilovgrad, Crna Gora

Kontakt tel.: **+382 68 844 333**
 E-mail: **kucamedacg@gmail.com**
 www.kucameda.me

Partner: **Savez pčelarskih organizacija Crne Gore**
 Grbe bb, 81412 Spuž-Danilovgrad, Crna Gora
 E-mail: **spocg@t-com.me**

HACCP

1 KG

Prija
svim
čulima...

Bom
kafa
najboljeg
ukusa i mirisa.

Proizvodi:
Balkan Group Montenegro
81 206 Podgorica